Gebiedsvisie Weerterbos & Laarderheide

NAAR EEN ROBUUST WATER- EN BODEMSYSTEEM

waterschap limburg

provincie limburg

MEI 2023

Colofon

INFORMATIE OVER DEZE PUBLICATIE

Dit document is opgesteld in opdracht van het Waterschap Limburg, in nauwe samenspraak met de provincie Limburg. Het document schetst een mogelijke toekomstige ruimtelijke inrichting van het gebied ten noorden van Weert. Maatregelen en fasering worden aan de hand van een routekaart weergegeven.

OPDRACHTGEVER

Alwin Teeuwen
Paul Geurts
Bram Kleijnen

PROJECTGROEP WSP

Maarten van Dieren
Tijn Kooij
Jonas Geise

DEELNEMERS WORKSHOPS

Bosgroep Zuid
Gemeente Weert
Gemeente Nederweert
Limburgs Landschap
Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB)
Natuurmonumenten
Provincie Limburg
Waterschap Limburg

TEKST, FOTO'S EN KAARTBEELDEN

WSP

BEELDRECHT

De auteur heeft gepoogd alle rechthebbenden van beeldmateriaal te achterhalen en te vermelden in de visie. Eventuele niet-genoemde rechthebbenden kunnen zich melden. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met WSP.

MEER INFORMATIE?

Neem contact op met Waterschap Limburg.

Inhoud

INTRODUCTIE 03
Het plangebied 04
Achtergrond 06

WAAR WE NAARTOE WILLEN 07
Introductie 08
Doelen en knelpunten *aan de hand van 3 thema's* 09
Structurerende keuzes 14

VISIE 16
Introductie 17
Schil 1: *Florerend Weerterbos Waterbos* 18
Schil 2: *Toekomstbestendig agrarisch gebied* 20
Schil 3: *Klimaatadaptief stedelijk gebied* 21
Visiekaart 22

MAATREGELEN EN ROUTEKAART 23
Ontwikkelcriteria 24
Voorgestelde maatregelen op hoofdlijnen 25
Routekaart 28

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN 34
Conclusie 35
Aanbevelingen vervolg 36

BIBLIOGRAFIE 37

BIJLAGEN 38
Bijlage A: *Werkwijze totstandkoming gebiedsvisie* 39
Bijlage B: *Doelen en belangen kaarten* 41
Bijlage C: *Afwegingskader* 42

Introductie

IN DIT HOOFDSTUK

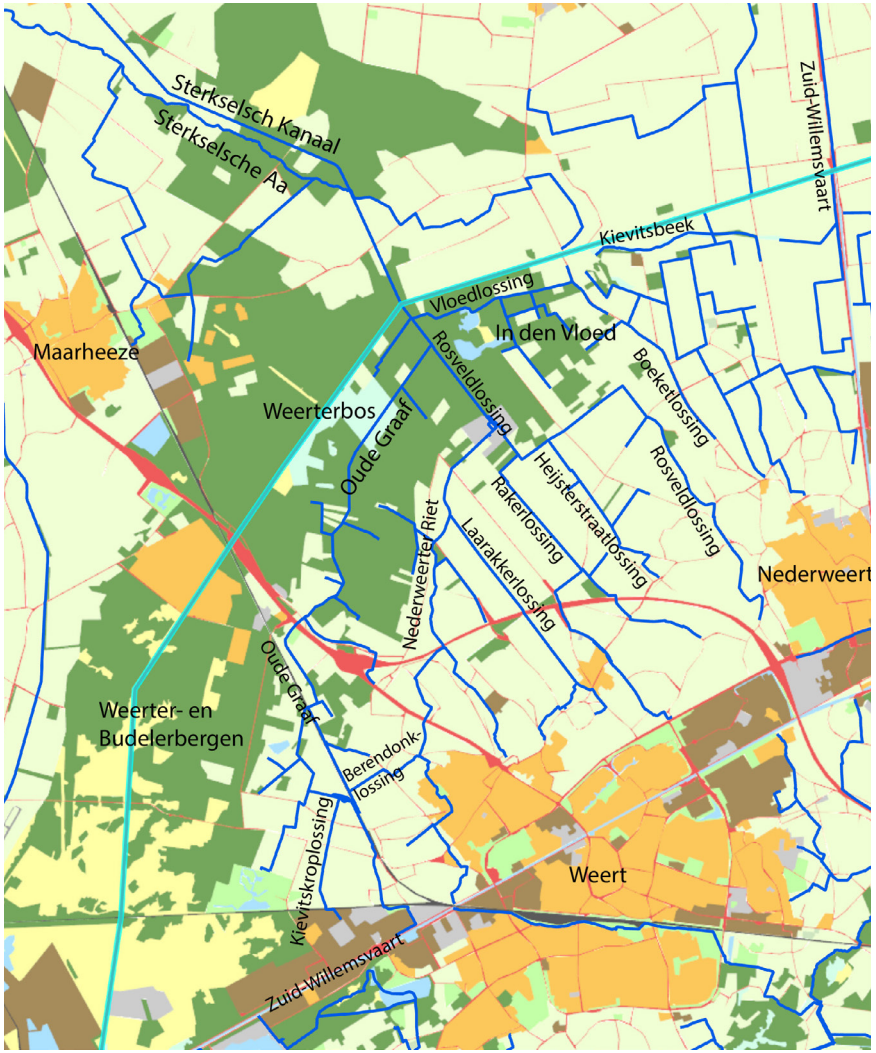
Het plangebied

Achtergrond

Het plangebied

Waterschap Limburg heeft een opgave in de verbetering van de Oude Graaf, een waterloop die vanuit Weert richting Noord-Brabant loopt. Oplossingen voor individuele knelpunten in deze waterloop zijn (mogelijk) tegenstrijdig aan andere doelstellingen in het gebied. Om duidelijk te krijgen wat de exacte opgave voor de Oude Graaf is, is een preverkenning opgestart. Hierbij is het gebied zo integraal mogelijk beschouwd.

Het plangebied is veelzijdig van aard en bestaat uit onder meer stedelijk-, agrarisch, en natuurlijk landgebruik. De grenzen van het plangebied worden gevormd door de Zuid-Willemsvaart aan de zuid- en oostzijde. Aan de west- en noordzijde vormt de provinciale grens van Noord-Brabant met Limburg een heldere afbakening. Voor dit project beschouwen wij (vanwege een aantal grensoverschrijdende opgaven) echter ook het gebied in noordelijke richting naar de Sterkselsche Aa. De opgaven die spelen omvatten onder meer Natura2000, KRW-richtlijnen en het versterken- en verbinden van bestaande natuur (NNN). Binnen deze visie wordt naar het betreffende gebied verwezen als 'Weerterbos en Laarderheide' (figuur 1).

FIGUUR 1

Plangebied met aan de zuid- en oostkant de Zuid-Willemsvaart en aan de noordkant de provinciale grens en Sterkselsche Aa.

Het plangebied is (van oorsprong) een afwisselend landschap, met hoger gelegen droge zandkoppen en natte laagten van zandige en leemhoudende gronden. Bos en de heide gingen geleidelijk over in een agrarisch gebied, gelegen op de rand van het huidige Weert. Vanaf de late Middeleeuwen hebben op kleine schaal ontwateringen en ontginningen plaats vonden. Begin 19e eeuw gebeurde dit op stelselmatige en grootschalige wijze. Na de Eerste Wereldoorlog is in het Weerterbos op zowel de droge als natte terreinen naaldhout aangeplant. Na de Tweede Wereldoorlog is het agrarisch gebied flink uitgebreid door bos en heide om te zetten in akkers en grasland. Vanaf de jaren ‘70 is de rijksweg A2 aangelegd die het gebied doorkruist. Vanaf de jaren ’80 is Weert vervolgens aan de noordkant uitgebreid. De Oude Graaf, Nederweerter Riet en Rosveldlossing speelden een belangrijke rol in de (stapsgewijze) ontwatering van het gebied. Deze waterlopen worden in en rondom Weert grotendeels gevoed met water uit de Zuid-Willemsvaart. Vervolgens stromen de waterlopen, via het Weerterbos en Laarderheide richting de provinciale grens van Limburg en Noord-Brabant. Kort voor deze grens komen de waterlopen Rosveldlossing en Nederweerter Riet samen in de Oude Graaf, waarna het water via het Sterkselsch Kanaal zijn weg vervolgt richting de Dommel.

Zoals gesteld hebben de waterlopen veel effect op de waterhuishouding, en daarmee het functioneren, van het gebied. De soms tegenstrijdige behoeften en opgaven vragen om een heldere gebiedsvisie, waarin een toekomstbestendig Weerterbos en Laarderheide vorm krijgt. Het doel van dit project is daarom om de opgaven en belangen in het plangebied scherp te krijgen en in samenspraak met de verschillende partijen tot een gebiedsvisie en routekaart te komen die richting geven aan een eenduidige herinrichtingsopgave. Het proces dat hiervoor is doorlopen is beschreven in Bijlage A.

Door gebied verder te herstellen, wordt het oorspronkelijke moerassige karakter hersteld, hetgeen veel potentie biedt voor verschillende flora en fauna. De visie beschrijft het te bewandelen pad om hier uit te komen, in samenspraak en harmonie met de verschillende gebruiksfuncties in het gebied.

Achtergrond

Vanaf de laatste ijstijd hebben verschillende processen invloed uitgeoefend op de hedendaagse verschijningsvorm van het plangebied. Zo wordt bijvoorbeeld het deels verdroogde Weerterbos van oorsprong ook wel het 'Waterbos' genoemd. Dit verwijst naar haar van oorsprong moerassige karakter met bijzondere ecologische waarden. Vochtige condities leidde tot veenvorming in het Holoceen (11.000 jaar geleden tot nu)(Figuur 2). Veen is echter, als gevolg van turfwinning sinds de late Middeleeuwen (circa 1250-1500) bijna volledig verdwenen. Het gebied is in de 19e en 20e eeuw vervolgens verder ontgonnen en ontwaterd ten behoeve van bos- en landbouw. Als gevolg hiervan zijn natuurwaarden sterk afgenomen (Provincie Limburg, 2021a).

Sinds eind 20ste eeuw heeft natuurontwikkeling ertoe geleid dat het Weerterbos stapsgewijs weer een natuurlijker karakter heeft gekregen, waarbinnen hydrologie een belangrijke rol speelt. Het doel is om de trend van verdroging te keren die in de decennia hiervoor heeft plaatsgevonden. In 2004 is het Weerterbos aangewezen als Habitatrichtlijn gebied, als onderdeel van het Europese Natura2000-beleid. Dat het gebied enorme potentie heeft blijkt uit de nog steeds aanwezige, of herstelde, flora en fauna (Figuur 2). Zo zijn er restanten van aangeplante loof- en naaldbossen aanwezig in de vorm van wintereiken-beukenbos, berken-zomereikenbos en berkenbroekbos. Ondergroei bestaat voornamelijk uit adelaarsvaren, blauwe bosbes en pijpenstrootje. Ook zijn er broekbossen te vinden, met de zwarte els, zachte berk en wilgen. Verder zijn er verschillende vennen en poelen te vinden. Rondom de vennen komen gagel, melkeppe, veldrus, bosbies echte koekoeksbloem en scherpe zegge voor. Ook in en langs de Oude Graaf is bijzondere vegetatie aanwezig, zoals duizendknoopfonteinkruid, waterviolier en grote waterranonkel. In totaal telt het Weerterbos vanaf 1980 ruim 300 hogere plantensoorten, vormt het leefgebied voor 20 zoogdiersoorten, 70 vogelsoorten, 25 libellensoorten, ruim 30 vlindersoorten, zes amfibie soorten en twee soorten reptielen (Provincie Limburg, 2021).

FIGUUR 2

Impressies Weerterbos, met linksboven een historische impressie van voorkomend veen (zwart) en moerige lagen (gestippeld) in het plangebied. Ter indicatie is hierop de huidige loop van de Oude Graaf/Rosveldlossing en Sterkselsch Kanaal ingetekend. (Waterschap Peel en Maasvallei, 1997). Rechtsboven (ARK,2005) en linksonder tonen impressies van moerasbossen, en rechtsonder een impressie van een hersteld stuk natte natuur in het Weerterbos.

Waar we naartoe willen

IN DIT HOOFDSTUK

Introductie

Doelen en knelpunten aan de hand van 3 thema's

Structurerende keuzes

Waar we naartoe willen

Zoals gesteld hebben verschillende waterlopen veel effect op de waterhuishouding, en daarmee het functioneren, van het gebied. De waterlopen hebben onder meer een belangrijke functie in het voorkomen van wateroverlast in het stedelijk gebied en het beperken van natschade of droogteschade in het agrarisch gebied. Tegelijkertijd hangen deze waterlopen nauw samen met het behalen of juist niet behalen van een aantal doelstellingen op het gebied van (grondwaterafhankelijke) natuur en water (kwantiteit en kwaliteit). Het aanpakken van de hieruit voortkomende uitdagingen vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. Het Rijk voert dit op nationaal niveau uit door middel van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)(Ministerie van LNV, 2022c). Dit programma vormt een belangrijke kapstok voor deze visie, onderstaand zal deze functie verder worden toegelicht.

Toelichting op de relatie tussen dit project en het NPLG

Belangrijke doelen binnen het landelijk gebied zijn door het Rijk verenigd in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Het programma streeft naar een rijke en veerkrachtige natuur, robuust watersysteem, vitaal platteland en ruimte voor duurzame en sterke landbouw. Het NPLG omvat enerzijds kader stellende doelen, het 'wat', en anderzijds structurerende keuzes die helpen bij het 'hoe'. Kerndoelen zijn binnen het programma uitgewerkt voor de thema's natuur, water en klimaat. Alle provincies werken aan de hand van door het Rijk gestelde doelen en op basis van de handreiking en het ontwikkeldocument NPLG hun gebiedsprogramma's uit, die zij uiterlijk 1 juli 2023 afronden.

In het plangebied spelen een aantal opgaven (bijvoorbeeld rondom de Oude Graaf en hydrologisch herstel Weerterbos) die raken aan de doelen gesteld in het NPLG. Deze visie houdt zoveel mogelijk rekening met het NPLG, waar nadrukkelijk aansluiting is gezocht bij de NPLG doelen. Echter zijn niet alle doelen binnen het NPLG van invloed op deze visie, aangezien deze het schaalniveau en de scope van het project overschrijden. Een goed voorbeeld hiervan zijn de landelijke doelen rondom emissiereductie, gevat onder het thema 'klimaat' binnen het NPLG. Deze doelen worden niet specifiek behandeld in dit project aangezien maatregelen voor emissiereductie regionaal of bovenregionaal uitwerking zullen krijgen.

Daarnaast vormt zogenaamd 'functioneel landgebruik' een belangrijke pijler binnen het NPLG. Er is namelijk niet voldoende ruimte voor alle afzonderlijke doelen, waartoe doelen en functies zo veel mogelijk gestapeld dienen te worden binnen het landelijk gebied. Binnen dit project is het thema landgebruik belangrijk geweest, aangezien verschillende functies druk leggen op de beschikbare ruimte. Door deze ruimtelijke component duidelijk voor ogen te houden is met stakeholders gewerkt aan een gedragen gebiedsvisie.

Doelen en knelpunten *aan de hand van 3 thema's*

Als de feitelijke situatie in het Weerterbos en omgeving langs de gestelde doelen binnen het NPLG wordt gelegd, dan zijn een aantal relevante opgaven te onderscheiden (Figuur 3). Voor het thema natuur zijn dit; 1) Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR), 2) stikstof reductie, 3) hydrologische condities ten behoeve van Natura 2000, en 4) resterende opgave areaal natuurpact. Voor het thema water zijn dit doelen voorkomend uit de Kaderrichtlijn Water. Daarnaast zijn er een aantal overige natuur en waterdoelen toegevoegd. Het thema landgebruik focust zich op de doelen; 1) toekomstperspectief sectoren, en 2) klimaat adaptief stedelijk gebied. De doelen zijn in de volgende paragrafen per thema uitgewerkt.

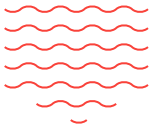
FIGUUR 3

Relevante doelen voor de gebiedsvisie, vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

NATUUR

- Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR)
- Stikstof reductie
- Hydrologische condities N2000 op orde in 2027
- Resterende opgave areaal natuurpact
- Overige doelen natuur

WATER

- Kaderrichtlijn Water (KRW) op orde in 2027
- Waterhuishouding Waterschap Limburg
- Klimaatadaptief

LIMBURGSE DOELEN

- Perspectief voor sectoren
- Houdbare vergunningverlening
- Leefbaarheid
- Landschappelijke kwaliteit

Natuur

Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen (VHR)

De VHR staat centraal in het realiseren van natuurdoelen binnen het NPLG. Hiertoe dient er een gunstige staat van instandhouding te worden gerealiseerd voor een aantal beschermde soorten (planten en dieren) en habitattypen (natuurtypen). Hiertoe dient vóór 2030 landelijk 30% overbrugd te worden in het verschil tussen de huidige staat van instandhouding en een gunstige staat van instandhouding. De hydrologische condities dienen in 2027 op orde te zijn. Dit zijn internationale verplichtingen en hebben daarom hoge urgentie.

Het Weerterbos maakt onderdeel uit van het Natura2000 gebied Weerter- en Budelerbergen & Ringselven. Uit het aanwijzingsbesluit (en daaropvolgende veegbesluit) volgt dat het Weerterbos een aantal habitattypen met instandhoudingsdoelstellingen kent (uitbreiding oppervlakte en versterken kwaliteit). Dit omvat de Zwakgebufferde vennen, Hoogveenbossen, Blauwgrasland, Droge heide Vochtige heide, Pioniersvegetaties met Snavelbiezen en Beuken en Eikenbossen met Hulst (Provincie Limburg, 2021a, Ministerie van LNV, 2022). Voor de Hoogveenbossen geldt een prioritaire status in het Weerterbos, hetgeen inhoudt dat voor dit habitattype een bijzondere verantwoordelijkheid geldt, omdat een belangrijk deel van hun verspreidingsgebied in dit Natura 2000-gebied ligt.

Stikstofreductie

Een van de belangrijkste drukfactoren voor natuur is een sterke stikstofbelasting. Aan de hand van De Kritische Depositiewaarde (KDW) wordt de stikstofbelasting aangeduid. Het kabinet heeft als doel gesteld 74% van het areaal stikstofgevoelige habitats binnen N2000 vóór 2030 onder de KDW te brengen. De stikstofopgave draagt op deze wijze sterk bij aan het behalen van de Natura2000 doelen. In het Weerterbos vormt stikstofdepositie ook een belangrijk knelpunt. Voor zwakgebufferde vennen geldt bijvoorbeeld een lagere KDW (KDW; 571 mol N/ha/jaar), omdat verzuring hier snel optreedt. Voor hoogveenbossen geldt een hogere KDW van 1786 mol N/ha/jaar. Volgens het Stikstof Dashboard van de Provincie Limburg vindt er in het gebied een depositie plaats van circa 1691 mol/ha/jr (Provincie Limburg, 2021a).

Hydrologische condities

Hydrologie is naast stikstofreductie een van de belangrijke factoren voor natuurherstel. De hydrologische condities voor het duurzaam in stand houden van de habitattypen dienen in 2027 op orde te zijn. Het NPLG beoogt de hydrologische condities voor Natura2000-gebieden op orde te brengen via systeemherstel. Dit houdt in dat het natuurgebied weer optimaal en robuust functioneert door zodanige aanpassingen in het watersysteem uit te voeren. Doelrealisatie kan hierbij worden uitgedrukt in de vorm van het doelgat. Het doelgat omvat het aantal centimeters dat de grondwaterstand (GVG of GLG) buiten het optimale bereik ligt van een specifiek habitattype. In het Weerterbos geldt bijvoorbeeld voor de zwakgebufferde vennen een doelgat van 25 tot 100 cm van het grondwaterpeil, behalve bij de De Grashut, daar is het doelgat kleiner (0 tot 25 cm). De GLG ligt erg laag: het doelgat bedraagt 50 cm tot meer dan 100 cm. Alleen de GLG in de buurt van de Grashut voldoet grotendeels. Voor de hoogveenbossen geldt een doelgat van 25 tot 100 cm, behalve bij het reeds uitgegraven ven, daar is het doelgat veel kleiner (0 tot 25 cm) en voldoet daarmee.

Resterende opgave areaal natuurpact

Het natuurpact omschrijft dat provincies uiterlijk in 2027 minimaal 80.000 ha nieuwe natuur realiseren in Natuurnetwerk Nederland (NNN). De restopgave maakt onderdeel uit van het NPLG. Voor de provincie Limburg omvat dit 1.269 ha (Miniserie van LNV, 2022C). De Weerterbossen en Sterkselsche Aa zijn onderdeel van het NNN (IPO, 2022). Rondom de Sterkselsche Aa ligt de ambitie om het NNN uit te breiden, waarvoor verschillende percelen reeds verworven zijn door de provincie Noord-Brabant. In het Weerterbos ligt nog een restopgave van enkele tientallen hectares binnen de begrenzing van NNN (Provincie Limburg, 2021a).

Overige natuurdoelen

Overige doelen omvatten onder meer het aanleggen van nieuw bos conform de Bossenstrategie en de realisatie van groenblauwe dooradering van het landelijk gebied. Binnen het plangebied dient daarnaast rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van natuurwaarden (zoals de bosbeekjuffer, beekschaatsenrijder, het spiegeldikkopje en bont dikkopje). In het plangebied komen verschillende plant- en diersoorten voor waar wetgeving, beleid en signalering op van toepassing is. Hier dient rekening mee gehouden te worden.

Water

Kaderrichtlijn Water (KRW)

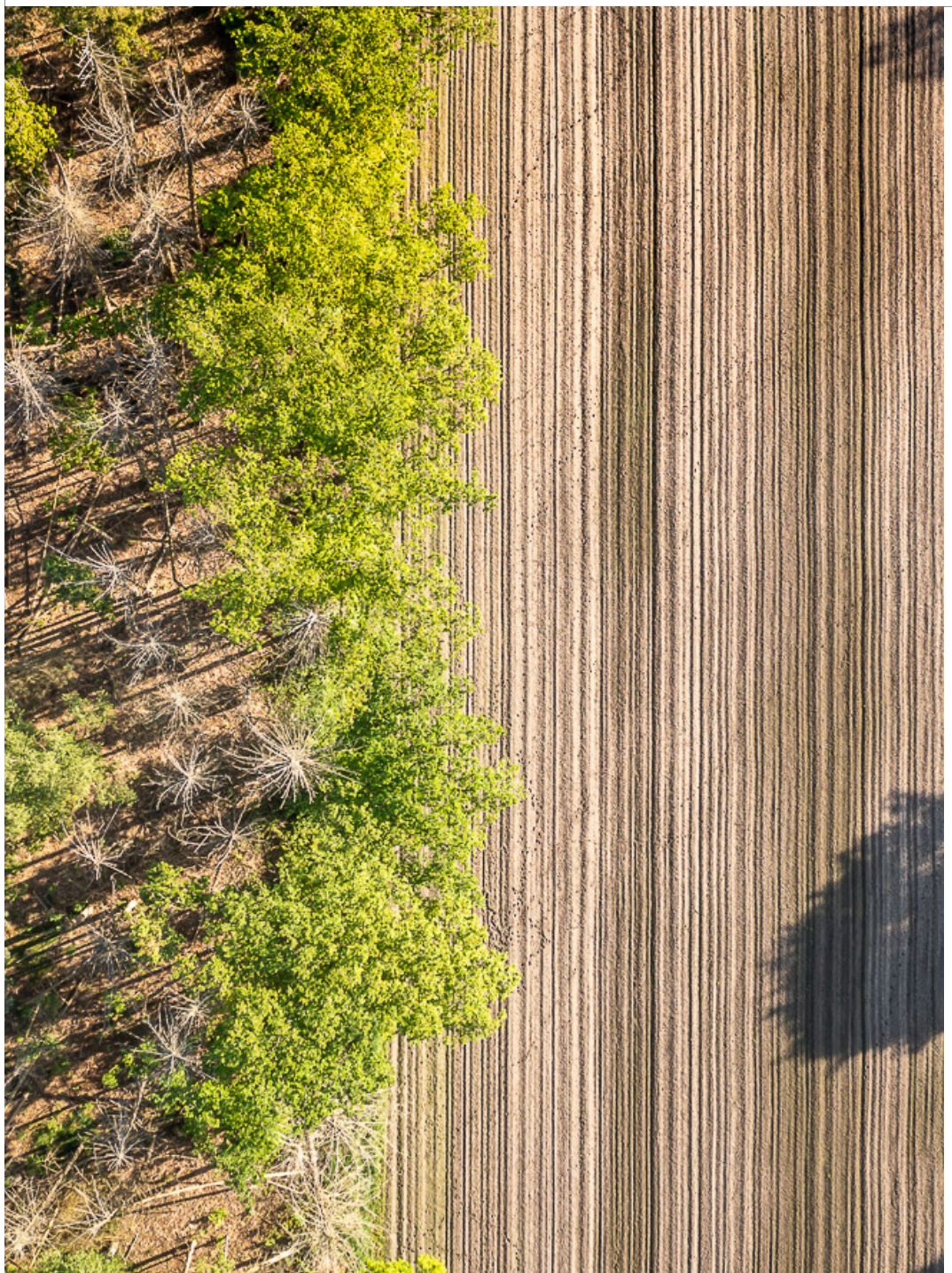
De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese verplichting die eisen stelt aan de biologische- en chemische kwaliteit van oppervlaktewater. Voor grondwater dient vanuit de KRW een goede chemische en kwantitatieve toestand behaald te worden. Gestelde eisen dienen uiterlijk in 2027 behaald te zijn. Voor het behalen van KRW doelstellingen is het van belang om de uitspoeling van nutriënten door de landbouw terug te dringen. Hiertoe wordt het Nederlandse mestbeleid aangescherpt (naast maatregelen voortkomend uit de Europese Nitraatrichtlijn). Daarnaast richt het kabinet zich op het terugdringen van concentraties gewasbeschermingsmiddelen, die een belangrijke chemische verontreiniging vormen (Tweede nota duurzame gewasbescherming (Ministerie van Economische Zaken, 2013) en Toekomstvisie gewasbescherming 2030 (Ministerie van LNV, 2019)) en overige verontreinigende stoffen.

De Kleine Dommel/Sterkselsche Aa is een waterlichaam bestaande uit de Sterkselsche Aa en het Sterkselsch Kanaal. De Provincie Noord-Brabant heeft binnen haar Regionaal Water- en Bodem Programma (RWP) KRW doelstellingen vastgelegd voor het waterlichaam 'Kleine Dommel/Sterkselsche Aa' (chemische- en ecologische kwaliteit) en heeft zodoende een resultaatverplichting (Provincie Noord-Brabant, 2021). Ook de Oude Graaf, Nederweerter Riet en Rosveldlossing zijn KRW-waterlichamen. Voor de Oude Graaf bestaat een herinrichtingsopgave. De andere waterlopen kennen een lagere prioritering. Dit betekent dat het Waterschap voor deze watergangen nog geen (herinrichtings-)plannen heeft.

Waterhuishouding

Door middel van de Waterwet zijn normen voor wateroverlast verankerd in de provinciale omgevingsverordening. Normen bepalen zorgplicht van het waterschap op voorkomen of beperken van inundatie vanuit oppervlaktewater door neerslag (NBW-norm). Indien er aanpassingen worden gemaakt aan het regionale watersysteem dienen deze normen in acht te worden genomen. Daarnaast heeft de Provincie Limburg binnen haar Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 per watergang een functie vastgesteld. Deze functie verschaft inzicht in de te bereiken kwaliteitseisen voor deze watergang. Zo is de Oude Graaf aangemerkt als 'omgevingsgericht water', hetgeen inhoud dat de nadruk voor de inrichting en het beheer van deze watergang meer dan voorheen ligt op het ondersteunen van de gebruiksfuncties in het gebied (Waterschap Limburg, 2021). Ook dient er rekening te worden gehouden met de vastgestelde ontwateringsnormen voor verschillende landgebruik typen. Bij ontwerp en (her)inrichting van een watergang dient het waterschap rekening te houden met enerzijds de ontwateringsnormen voor landbouw en bebouwing, en anderzijds de eisen die natuurgebieden stellen aan de waterhuishoudkundige inrichting (Waterschap Limburg, 2017).

Landgebruik

Doelen binnen het thema landgebruik omvatten alle doelen voortkomend uit de belangen die verschillende sectoren hebben bij het gebied. Binnen het gebied vindt voornamelijk natuurlijk, agrarisch- en stedelijk landgebruik plaats. Daarnaast bevinden zich particuliere boseigenaren in het gebied, en ligt er belangrijke infrastructuur. Natuurlijk landgebruik (en water) is bovenstaand reeds besproken. Onderstaand zal dieper worden ingegaan op agrarisch- en stedelijk landgebruik, en op de aanwezige eigenaren van bospercelen.

Toekomstperspectief sectoren

Een van de Limburgse NPLG doelen is het toekomstperspectief voor sectoren. In ons gebied zijn dit met name agrariërs. Agrariërs hebben grote behoefte aan toekomstperspectief. Dit geldt voor zowel de ruimtelijke ordening als het verdienmodel. Aangezien de agrariërs de grootste landgebruiker zijn in Nederland, is het van belang een realistisch beeld te schetsen van de transities die benodigd zijn binnen deze sector. Daarnaast dient het gesprek te worden gevoerd met de aanwezige boseigenaren in het plangebied en dient er rekening te worden gehouden met aanwezige infrastructuur.

Klimaat adaptief stedelijk gebied

Binnen het NPLG wordt dit doel eveneens behandeld onder het thema water. Dit doel streeft naar een klimaat adaptieve fysieke leefomgeving. Vanaf 2050 dient beleid, inrichting en beheer te zijn aangepast aan een veranderend klimaat, waarbij effecten van weersextremen zo veel mogelijk worden beperkt. Dit doel is in lijn met ambities vastgelegd in Nationale Adaptatiestrategie en in Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA).

Structurerende keuzes

Binnen de realisatie van de doelen speelt functioneel landgebruik een belangrijke rol. Voor alle afzonderlijke doelen is veel oppervlakte nodig en zodoende dienen doelen waar mogelijk gestapeld te worden. Zogenaamde structurerende keuzes bevatten ordenende principes, die richting geven aan ruimtelijke inrichting. Deze principes verduidelijken de kaders en bevorderen zo samenhang en kwaliteit. Onderstaand zijn een aantal structurerende keuzes opgesomd die sturing geven aan de toekomstige inrichting van het Weerterbos en Laarderheide. Deze structurerende keuzes komen voort uit de gesignaleerde doelen en geven tevens invulling aan de door de overheid ingezette koers (bijvoorbeeld 'bodem en water sturend maken'). In totaal zijn er vijf structurerende keuzes gesignaleerd;

1 KADERRICHTLIJN WATER (KRW) EN NATURA 2000

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese verplichting die eisen stelt aan de biologische- en chemische kwaliteit van oppervlaktewater, in relatie tot onder andere waterdiepte en stroomsnelheid. Voor grondwater dient vanuit de KRW een goede chemische en kwantitatieve toestand behaald te worden. Gestelde eisen dienen uiterlijk in 2027 behaald te zijn. Natura2000 gebieden vormen een netwerk van beschermde natuurgebieden. Deze gebieden komen voort uit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (VHR), die in de Nederlandse wetgeving is geïmplementeerd via de Wet natuurbescherming.

2 WATER EN BODEM STUREND

Bodem en water worden steeds meer sturend in ruimtelijke opgaven. Voor de hoge zandgronden geldt hiervoor onder meer dat water beter wordt vastgehouden en minder snel wordt afgevoerd, waarmee de sponswerking van het landschap wordt hersteld. Verder is het nationale doel om grondpeilen te verhogen met 10cm tot 50cm en worden beekdalen hersteld.

3 OVERGANGSGEBIEDEN

Overgangsgebieden omvatten gebieden grenzend aan Natura2000. Door aanpassingen in het landgebruik kunnen deze gebieden een bijdrage leveren aan het systeemherstel en het realiseren van doelen in aangrenzend Natura2000 gebied. In het plangebied heerst een harde scheiding tussen natuurlijk- (Natura2000) en agrarisch gebied. Onderzoek (RHDHV) tot nu toe laat zien dat de vereiste hydrologische condities niet bereikt kunnen worden met enkel maatregelen in het N2000 gebied / binnen NNN. Een overgangsgebied duidt de schil rond het N2000 gebied aan waarbinnen maatregelen nodig zijn én gezocht wordt naar stapeling en meervoudig doelbereik vanuit het principe zuinig ruimtegebruik.

4 BUFFERSTROKEN LANGS BEKEN OP HOGE ZANDGRONDEN

Deze maatregelen komen voort uit het addendum bij het 7e Nitraatactieprogramma. Verschillende watergangen (ook in het plangebied) grenzen aan agrarisch gebied. Bufferstroken kunnen bijdragen aan het realiseren van natuur- en waterdoelen. Ter plaatste van bufferstroken wordt niet bemest en grondgebruik geëxtensiveerd of natuurlijker ingericht, wat bijdraagt aan het behalen van water- en natuurdoelen. De breedte van een dergelijke strook is nog niet gedefinieerd. In de 'Scenariostudie naar doelen en doelrealisatie in het kader van het NPLG, (WUR, 2023) is een overzicht opgenomen van de maatregelen die in bufferstroken getroffen kunnen worden en bijdragen aan doelrealisatie.

5 GESCHIKTE LANDBOUWGRONDEN

Grond die van nature goede eigenschappen heeft voor de landbouw, denk aan vruchtbaarheid en bewerkbaarheid, dient zo veel mogelijk behouden te blijven met het oog op bodem- en water sturend in de ruimtelijke ordening. Hiertoe dient ook in het plangebied gekeken te worden naar de eigenschappen van de bodem en het huidige (agrarische) gebruik.

6 RUIMTE VOOR WATERBERGING

Optimalisering van waterbergingen draagt bij aan het opvangen en vasthouden van water gedurende wateroverlast perioden. Tevens zorgt dit voor betere waterbeschikbaarheid gedurende droge perioden.

Visie

IN DIT HOOFDSTUK

Introductie

Schil 1: *florerend Weerterbos waterbos*

Schil 2: *toekomstbestendig agrarisch gebied*

Schil 3: *klimaatadaptief stedelijk gebied*

Visiekaart

Introductie

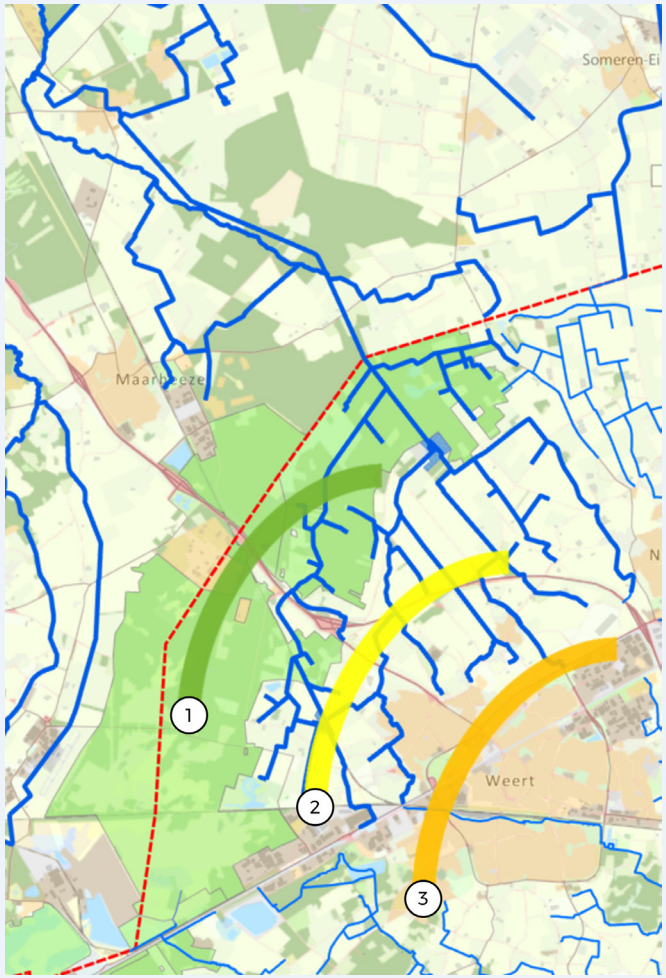
In dit hoofdstuk presenteren wij de gebiedsvisie. Deze visie heeft als doel om op inspirerende wijze de potentie van het plangebied in kaart te brengen. Het beoogt niet de inrichting van het gebied definitief in te tekenen, maar om de ontwikkelrichting aan te reiken vanuit een aantal (structurerende) keuzes. In het volgende hoofdstuk zijn de bijbehorende maatregelen toegelicht en gespiegeld aan diverse ontwikkelcriteria (zie hoofdstuk 4.2). Het stroomgebied kan ruwweg worden opgedeeld in achtereenvolgens drie zones (zie ook Figuur 4):

01 Natuurgebied van het Weerterbos, als onderdeel van het Natura2000 gebied Weerter- en Budelerbergen en Ringselven. Begin van het stroomgebied van de Sterkselsche Aa.

02 Agrarisch gebied tussen Weert, Nederweert en het Weerterbos.

03 Stedelijk gebied van Weert en Nederweert met verschillende woonwijken en hoofdinfrastructuur (snelweg A2, spoorlijn, Zuid-Willemsvaart).

Hiermee is de visie opgebouwd vanuit de drie **'schillen'** natuurlijk-, landbouw- en stedelijk gebied. Deze **'drietrap'** legt de basis voor een veerkrachtig systeem met perspectief.

FIGUUR 4

Visualisatie schillen natuurlijk-, landbouw-, en stedelijk gebied.

Schil 1: *florerend Weerterbos waterbos*

Het Weerterbos, op de grensstreek tussen Limburg en Noord-Brabant, floreert als 'Waterbos'. Het Weerterbos kent een natuurlijk karakter met hoge grondwaterstanden. Waar de nadruk lang lag op het zo snel mogelijk afvoeren van water, wordt water nu zo veel mogelijk vastgehouden. De natuurlijke sponswerking van het landschap is hersteld, wat bijdraagt aan het tegengaan van overstromingen en zorgt voor een zoetwaterbuffer tijdens droge perioden. Herstel van het water- en natuursysteem wordt bevorderd door het creëren van ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water, waardoor de veerkracht van het regionale watersysteem vergroot. Onder meer de waterbuffers in de Oude Graaf, en Rosveldlossing/Nederweerter Riet worden geoptimaliseerd, waardoor piekafvoeren worden afgevlakt en water zelfs wordt gezuiverd door een helofyten filter. Optimalisatie van de buffers heeft een positief effect op de waterbeschikbaarheid.

Hogere grondwaterpeilen en een natuurlijk fluctuerend watersysteem gaan verdroging tegen en zorgen daarnaast voor versterkte kwaliteit- en uitbreiding van het areaal van grondwaterafhankelijke natuurtypen, zoals de zwakgebufferde vennen en hoogveenbossen (Figuur 5). Waar nodig zijn naaldbomen vervangen door loofbomen, die beter passen bij het waterrijke karakter van het gebied. Verschillende watergangen in het Weerterbos, draineren het gebied niet meer, waardoor de natuurlijke kwelstromen van de Sterkselsche Aa herstellen. Door de ontwaterende functie van de waterlopen tegen te gaan keert het kwel langzaam terug (STOWA, 2018). We zorgen hiermee voor minder piekafvoer en zorgen voor meer schoon water richting de Sterkselsche Aa. Herstel van natuurlijke grondwaterstanden is verder gestimuleerd doordat de water afvoerende functie van rabatten is gestopt. Het productiebos wordt stapsgewijs omgevormd tot een natuurbos, waardoor de rabatten overbodig zijn.

Herstel van het water- en natuursysteem wordt bevorderd door het creëren van ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water, waardoor de veerkracht van het regionale watersysteem vergroot.

FIGUUR 5

Impressie van een reeds herstelde ven in het Weerterbos (Staatsbosbeheer, z.d.).

De inlaat van gebiedsvreemd water voor de verschillende watergangen vanuit de Zuid-Willemsvaart wordt geoptimaliseerd, waardoor er minder gebiedsvreemd water door het gebied stroomt. De versterkte natuurlijke verbinding tussen het Weerterbos en de Sterkselsche Aa vormt een natte verbindingszone en draagt zo bij aan de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Natuurgebieden worden zo beter verbonden en zijn hierdoor beter bestand tegen droogte en klimaatverandering. Hier profiteren zeldzame soorten zoals het Spiegeldikkopje van, die nu geïsoleerde leefgebieden hebben. Bijzondere macrofauna voorkomend in de Oude Graaf, zoals de bosbeekjuffer en beekschaatsenrijder, verplaatst zich geleidelijk richting de Sterkselsche Aa waar de KRW-doelstellingen behaald kunnen worden.

Op de grens van het Natura2000 gebied Weerter- en Budelerbergen en Ringselven worden overgangsgebieden ontwikkeld. De harde scheiding tussen natuurlijk- en agrarisch gebied maakt plaats voor functies die de natuurkwaliteit binnen het Natura2000 gebied bevorderen. De ontwikkelde overgangsgebieden dragen bij aan een groen blauwe dooradering en verbeteren de hydrologische condities. De groen blauwe dooradering wordt verder bevorderd door de aanleg van hagen, houtwallen en bomenrijen. Dit heeft positieve effecten op de biodiversiteit in het gebied. Een overgangszone kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door realisatie van bufferstroken langs de Nederweerter Riet, waarbij deze beek een ecologische kwaliteitsverbetering doormaakt en natuur nóg sterker verbonden wordt doordat ter plaatse bosareaal gerealiseerd wordt. Agrariërs op het grensgebied leveren een bijdrage met een meer natuur inclusieve landbouw, met een toekomstgerichte bedrijfsvoering in samenhang met natuur en landschap.

Schil 2: *toekomstbestendig agrarisch gebied*

De agrarische sector maakt nog altijd een onlosmakelijk en gewaardeerd onderdeel uit van het gebied. Binnen het principe 'bodem en water sturend', is agrarisch gebruik grotendeels behouden gebleven. Gezien de goede bodemeigenschappen (enkeerdgronden) is de kern van het gebied een 'landbouwreservaat'. Hierbinnen bieden de bodemeigenschappen mogelijkheden tot hoogproductieve en duurzame landbouw. Echter, zijn er wel maatregelen getroffen ter bevordering van de toekomstbestendigheid van de sector. Aan de hand van een samenhangende aanpak voor het gehele landbouwgebied, krijgt de extensivering van landbouwactiviteiten aan de randen van zowel van natuur- als stedelijk gebied vorm (Figuur 6). Op deze manier krijgen ecologische waarden een impuls.

Binnen het gebied is geen klassieke drainage aanwezig en is alle drainage peilgestuurd, net als binnen de rest van het beheergebied van Waterschap Limburg. Er wordt zo veel mogelijk water op de landbouwgronden vastgehouden, waardoor het grondwater wordt aangevuld en omliggende natuurgebieden vernatten. Onttrekkingen van diep en ondiep grondwater vinden alleen plaats als dit past binnen een evenwichtige waterhuishouding. Teelten die gevoelig zijn voor uitspoeling zijn vervangen door andere vormen van landbouw. Natuur inclusieve landbouw vindt plaats aan de randen, op de overgang van landbouw naar natuur. Hoogproductieve precisie landbouw is mogelijk in het hart van het gebied. Hierbij wordt minder intensief gebruik gemaakt van mest en wordt er (bijna) geen gebruik meer gemaakt van gewasbeschermingsmiddelen. Grond- en oppervlaktewaterkwaliteit zijn op orde, doordat er minder nutriënten (P en N) en gewasbeschermingsmiddelen uitspoelen, waardoor doelen binnen de KRW en het 7e Nitraat Actie programma zijn behaald. Mocht er nog (relatief) voedselrijk landbouwwater zijn dan bestaat de mogelijkheid dit om te leiden, bijvoorbeeld via het Sterkselsch Kanaal, of via de Boeketlossing-Raamlossing-Nederweerter Hovenlossing richting het landbouwgebied van Waterschap Aa en Maas. Binnen deze omschakeling wordt gestreefd naar een nieuw verdienmodel voor agrariërs, waardoor er financieel gezonde bedrijfsvoering kan plaatsvinden in samenhang met het water- en natuursysteem.

FIGUUR 6

Impressie van natuur inclusieve landbouw (Akkerbouwbedrijf, 2021).

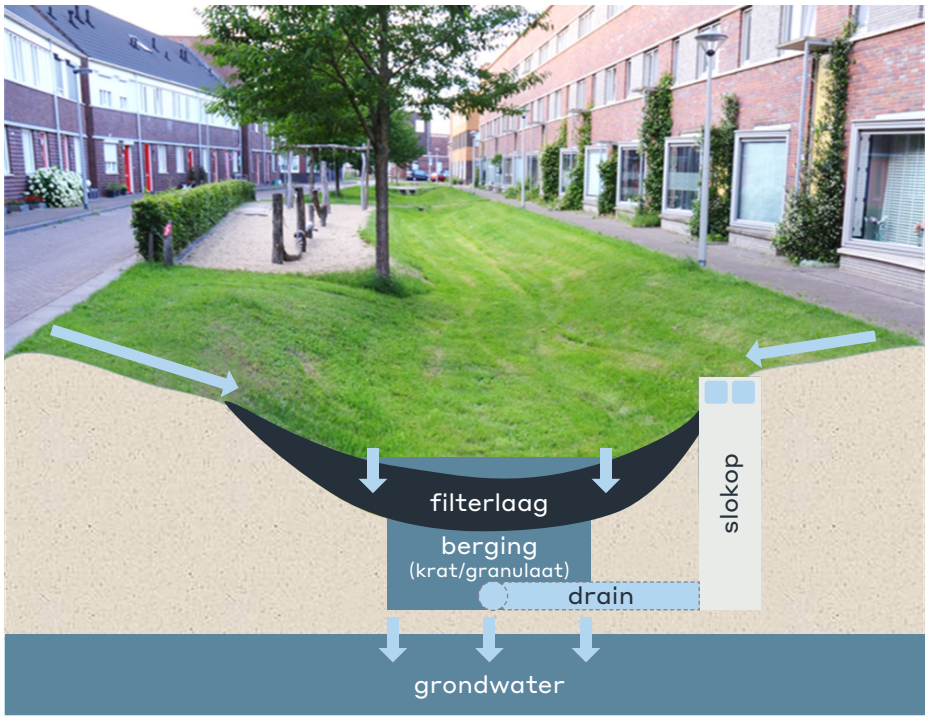
Schil 3: *klimaatadaptief stedelijk gebied*

Het stedelijk gebied van Weert en Nederweert is klimaat adaptief ingericht en daarmee bestendigd tegen toenemende extreme weersomstandigheden. In de steden is werk gemaakt van hemelwaterafvoeren afkoppelen en wadi's en groene daken aanleggen. Daarnaast zorgen groenelementen voor extra infiltratiemogelijkheden. Op deze manier wordt water gezuiverd en infiltreert in de bodem (Figuur 7).

Op de grens van het stedelijk- en agrarisch gebied zijn overgangszones gerealiseerd. Hier gaat het bebouwd gebied geleidelijk over in platteland en vorm een zachte zone. Binnen deze overgangszones zijn mogelijkheden tot klimaatadaptieve stedelijke uitbreiding, waardoor op verantwoorde wijze wordt ingespeeld op de groeiende woningvraag. Hierbij wordt gebruik gemaakt van helofytenfilters.

Hierdoor worden voedselrijke stoffen uit het water gehaald en verbetert de kwaliteit van het water dat afstroomt op het regionale systeem. De waterkwaliteit wordt verbeterd door de schadelijke effecten van overstorten te verkleinen. Samen met gemeenten en waterschap zijn de nog bestaande gemengde rioleringen aangepakt en bergingsgebieden voor piekafvoeren vergroot of nieuw aangelegd. Een goed voorbeeld is het bergingsgebied in Nederweert, langs de Randweg West-Molenweg.

Op de overgangszone tussen stedelijk- en agrarisch gebied is ruimte gemaakt voor meer recreatie, door de aanleg en verbeteren van wandelpaden en dorpsommetjes. Dit zorgt ervoor dat verschillende opgaven en wensen die leven in het gebied met dezelfde ingrepen worden bediend.

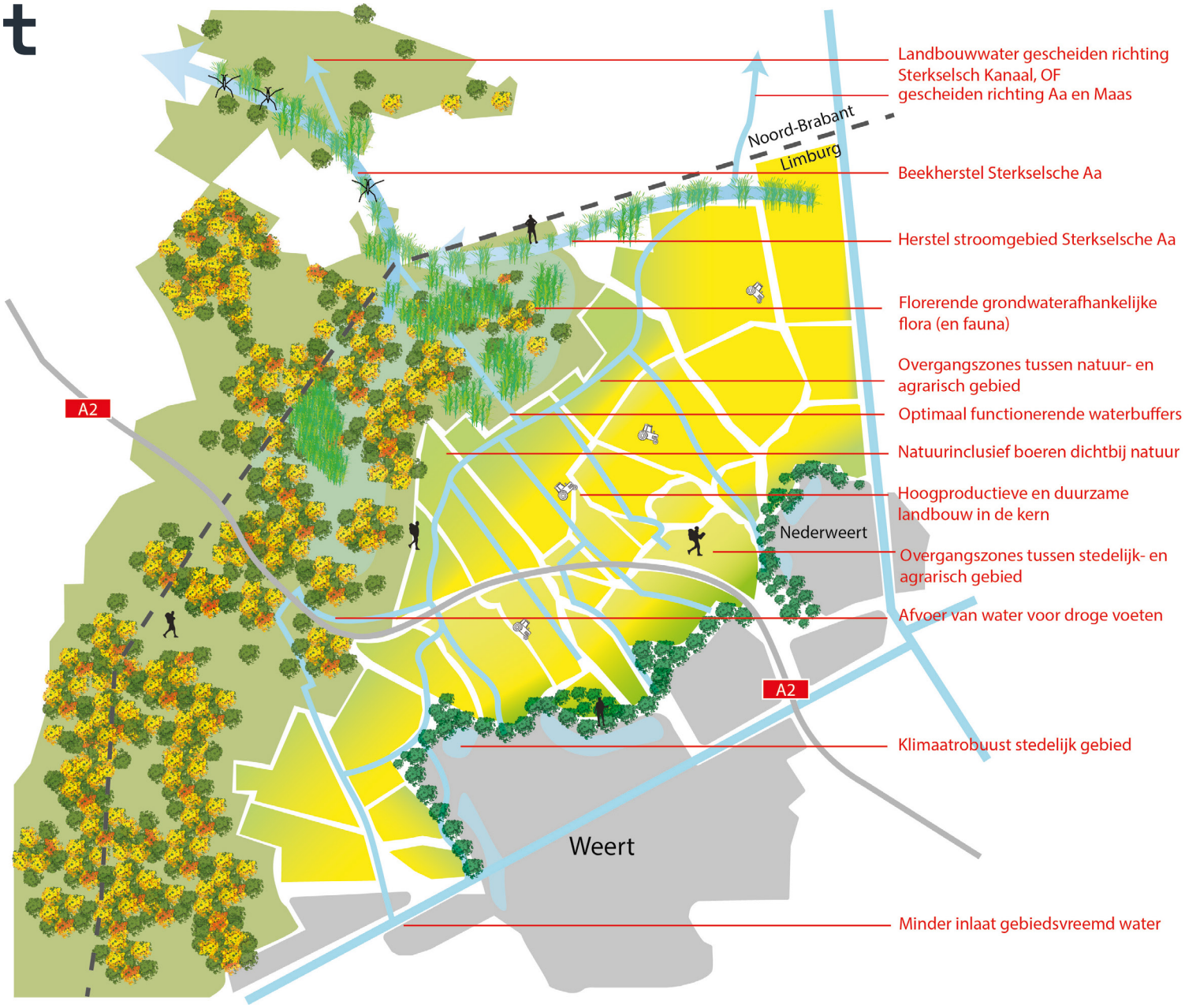

FIGUUR 7

Impressie van inpassing wadi in het stedelijk gebied (Boogaard, 2020).

Visiekaart

Het gebied is in de toekomst ingericht zodat een robuust en natuurlijk systeem ontstaat (zie Figuur 8). De elementen uit de drie schillen komen samen en versterken elkaar. Het waterrijke Weerterbos floreert weer, agrariërs hebben een duurzame toekomst en het stedelijk gebied staat gesteld voor een veranderend klimaat. De visie geeft een perspectief om gezamenlijk naartoe te werken.

FIGUUR 8

Visiekaart voor een veerkrachtig, schoon, en klimaat robuust systeem.

Maatregelen & routekaart

In de visie is een ontwikkelrichting beschreven waarbij een aantal maatregelen zijn geïdentificeerd. In dit hoofdstuk worden deze maatregelen gespiegeld aan ontwikkelcriteria, hetgeen inzicht verschaft in de meerwaarde en haalbaarheid van de maatregelen. Allereerst zijn de criteria toegelicht. Vervolgens worden de voorgestelde maatregelen kort toegelicht en op kaart getoond. Tot slot worden deze maatregelen gespiegeld aan de criteria en gefaseerd in een routekaart.

IN DIT HOOFDSTUK

Ontwikkelcriteria

Voorgestelde maatregelen op hoofdlijnen

Routekaart

Ontwikkelcriteria

In de routekaart worden de vastgestelde maatregelen gespiegeld aan 7 ontwikkelcriteria; draagvlak, urgentie, synergie, financiering, robuuste natuur, (agrarische) bedrijfsvoering, en klimaatadaptatie. Deze criteria zijn hiernaast toegelicht.

In totaal worden er 10 maatregelen gespiegeld aan de criteria. De criteria zijn beoordeeld op een vijfpunt schaal, van -- (sterk negatief) tot en met ++ (sterk positief), zie ook tabel 1. Allereerst worden de maatregelen in de volgende paragraaf toegelicht.

Score	Beoordeling
--	Sterk negatief
-	Negatief
0	Neutraal
+	Positief
++	Sterk positief

TABEL 1

Beoordeling van criteria

— DRAAGVLAK

Criterium laat zien of er draagvlak vanuit betrokken of verantwoordelijke stakeholders is voor uitvoering van maatregel en of er een betrokken partij is die uitvoering op zich wil nemen.

— URGENTIE

Verschillende opgaven in het gebied dienen voor een vastgestelde termijn uitvoering te krijgen (nationale en Europese wetgeving). Het criterium laat zien in welke mate een maatregel bijdraagt aan het behalen van een dergelijke urgente opgave.

— SYNERGIE

Criterium laat zien of implementatie van betreffende maatregel bijdraagt aan het behalen van andere opgave(n) binnen het plangebied.

— FINANCIERING

Criterium gaat in op de kosten geassocieerd met de uitvoering van een maatregel en in hoeverre deze reëel zijn en naar verwachting gedekt kunnen worden door een betrokken partij.

— ROBUUSTE NATUUR

Criterium beoordeelt in hoeverre natuur-waarden worden behouden en/of worden versterkt door implementatie van maatregel.

— (AGRARISCHE) BEDRIJFSVOERING

Criterium beoordeelt in hoeverre maatregel een positief of negatief effect heeft op (agrarische) bedrijfsvoering.

— KLIMAATADAPTATIE

Criterium beoordeelt in welke mate wordt ingespeeld op toekomstige uitdagingen voortkomend uit klimaatverandering (stortregens, perioden van droogte, hittestress etc.).

Voorgestelde maatregelen op hoofdlijnen

Gezamenlijk met alle betrokken stakeholders in het gebied zijn in totaal 11 maatregelen opgesteld. Deze zijn hierna kort toegelicht, en corresponderend met de nummering getoond op de kaart (Figuur 9).

01

GELEIDELIJK DEMPEN OUDE GRAAF EN AANLEG AFTAKKING NAAR NEDERWEERTER RIET

Omvat het stapsgewijs dempen van de Oude Graaf over het tracé benedenstrooms van de A2 tot aan de Rosveldlossing en daarmee het beëindigen van drainerende werking in het Weerterbos. Hiertoe dient een aantakking te worden gerealiseerd ter hoogte van de A2 tussen de Oude Graaf en het Nederweerter Riet om het water in oostelijke richting af te voeren.

02

OPTIMALISEREN INLAAT GEBIEDSVREEMD WATER VANUIT DE ZUID-WILLEMSVAART

Momenteel wordt water vanuit de Zuid-Willemsvaart ingelaten op het systeem (zichtbaar als rode stippen onder de pijl van maatregel 7). De kwaliteit van dit water voldoet niet aan de KRW normen geldend in de benedenstroomse waterlopen, maar voorkomt ook droogval en verdunt verontreinigingen. Bij deze maatregel wordt bekeken wat de optimale hoeveelheid ingelaten water is voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Daarnaast zullen, identiek aan maatregel 3, huidige afspraken tussen Waterschap Limburg en Waterschap de Dommel over de waterbehoefte en -beschikbaarheid zo nodig worden herzien.

03

VERBETEREN FUNCTIONEREN REGENWATERBUFFERS IN HET WEERTERBOS

Optimalisering van de werking van de buffers draagt bij aan het beter opvangen en vasthouden van water gedurende piekafvoeren, het verbeteren van de waterkwaliteit door helofytenfilters en het (beperkt) vergroten van de waterbeschikbaarheid gedurende droge perioden. Door deze maatregel is het watersysteem beter bestendigd tegen klimaatextremen. Daarnaast zullen er (nieuwe) afspraken tussen Waterschap Limburg, Waterschap De Dommel en Waterschap Aa en Maas moeten worden gemaakt over de waterbehoefte en -beschikbaarheid.

04

VERONDIEPEN OF DEMPEN WATERLOPEN TER HOOGTE VAN VLOEDLOSSING/ NIEUWLOSSING

Door de drainerende werking van de waterlopen ter hoogte van de Vloedlossing en Nieuwlossing te verkleinen of geheel tegen te gaan wordt verder herstel van de natuurlijke grondwaterstanden in het gebied bewerkstelligd. Dit is mogelijk door (delen) van de watergangen in dit gebied (zie ook figuur 10) te verondiepen of te dempen. Kwelstromen worden zo vergroot en bieden meer voeding aan de Sterkselsche Aa.

05

BEEKHERSTEL STERKSELSCHE AA

Deze maatregel betreft de beekdalbrede benadering van waterschap De Dommel waarin de Aa meer zal meanderen, gronden rondom de beek natuurlijker worden ingericht en infiltratie op de zandige koppen wordt verbeterd. Aan de hand van het herstel van de grondwaterstanden komen natuurlijke kwelstroom weer op gang en wordt de Sterkselsche Aa weer kwelgevoed. Maatregelen voor het bevorderen van kwel in het Weerterbos zijn van belang omdat hier de Aa ontspringt.

06

VERMINDEREN DRAINERENDE WERKING ROSVELDLOSSING

Om de drainerende werking van waterlopen in het Weerterbos verder te verkleinen kan ook de Rosveldlossing (vanaf de regenwaterbuffers) in het natuurgebied worden aangepakt. Hiervoor zijn verschillende maatregelen mogelijk: aanbrengen van een kleilaag, overkluizen of verondiepen van de huidige watergang.

07

HERSTEL VAN VERBINDING TUSSEN KIEVITSBEEK EN VLOEDLOSSING

Omvat het herstel van de verbinding tussen de Kievitsbeek en Vloedlossing, waardoor het water hier weer westwaarts gaat stromen. Hierdoor wordt het oorspronkelijke brongebied weer aangetakt op de Sterkselsche Aa en het brongebied verder vergroot.

08

DEMPEN ROSVELDLOSSING EN WATER OMLEIDEN

Als vervolg op maatregel 6 kan in een latere fase ervoor worden gekozen om de Rosveldlossing te dempen. Bij deze maatregel dient de afvoer van water voortaan anders te lopen, mogelijk via het Nederweerter Riet, Rosveldlossing, Boeketlossing-Raamlossing en Nederweerter Hovenlossing. Onder normale omstandigheden zal het water via Waterschap Aa en Maas worden afgevoerd en wordt er ingespeeld op de watervraag vanuit dit waterschap. Bij extreme omstandigheden en eventueel een met Waterschap De Dommel afgesproken basisafvoer zal nog water naar het Sterkselsch Kanaal worden afgevoerd.

09

VERSTERKING VAN VERBINDING NATUURGEBIEDEN

Sterkere onderlinge verbinding zorgt ervoor dat natuur beter bestand is tegen droogte en klimaatverandering. Dit wordt nagestreefd met beleid vanuit het Natuur Netwerk Nederland. Binnen het plangebied wordt natuur in het Weerterbos sterker gekoppeld met het Natura2000 gebied de Strabrechtse Heide. De beekdalbrede benadering levert een robuuste ecologische verbindingszone (EVZ) op.

10

TRANSITIE AGRARISCHE SECTOR

Omvat de omschakeling naar duurzame vormen van agrarische bedrijfsvoering en/of de transitie naar extensieve, biologische of meer natuur inclusieve landbouw. Binnen deze omschakeling is een goed verdienmodel voor de boer een randvoorwaarde om de transitie te doen slagen.

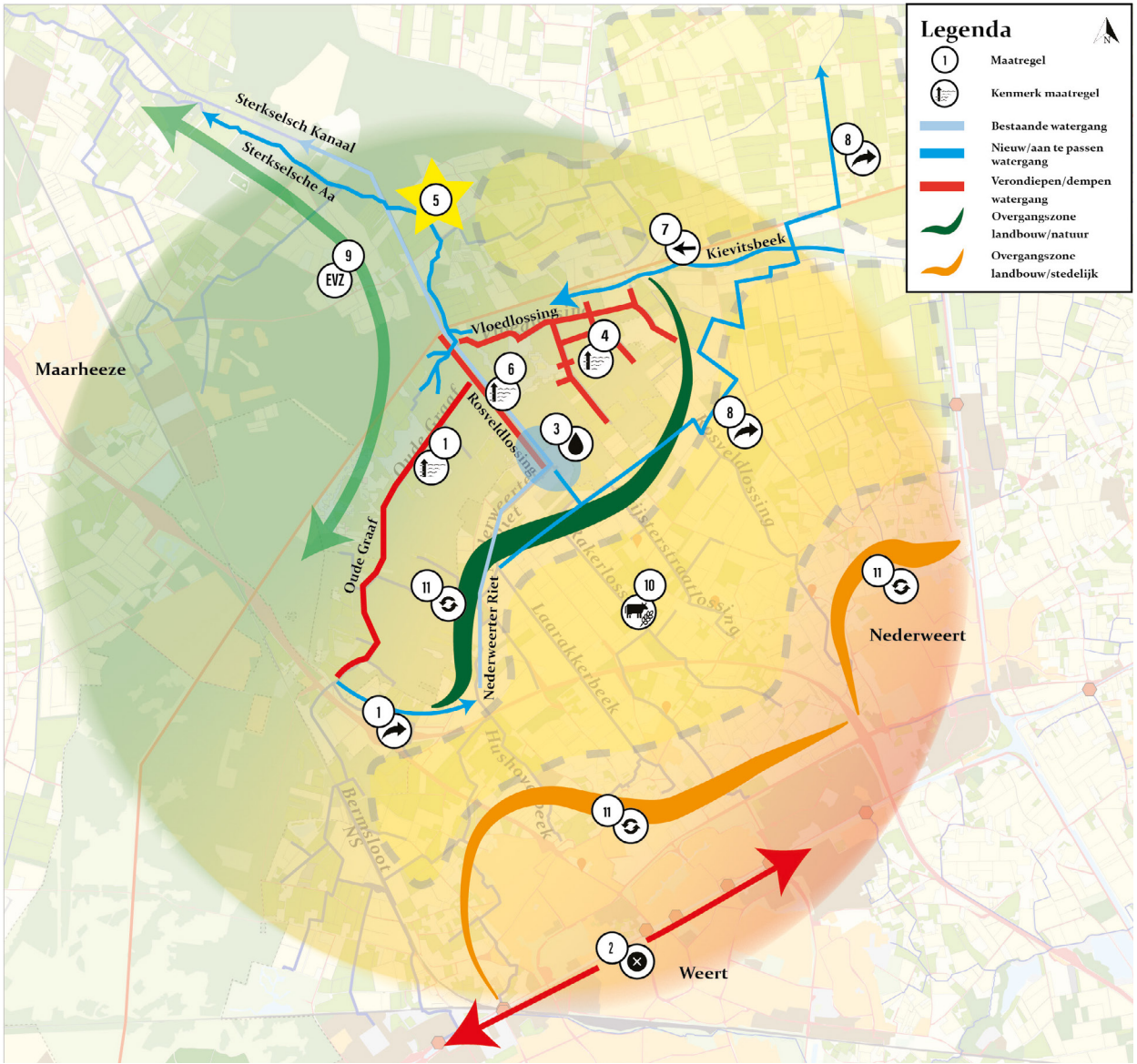
11

OVERGANGSZONES TUSSEN NATUUR-, STEDELIJK- EN AGRARISCH GEBIED

Tussen natuurlijk- en agrarisch gebied zullen overgangszones, waarvan de omvang en invulling afhankelijk is van de te realiseren condities in het Weerterbos, bijdragen aan het realiseren van natuurdoelen. Tussen agrarisch en stedelijk gebied zullen overgangszones bijdragen aan een klimaat robuust stedelijk gebied.

FIGUUR 9

Maatregelenkaart, nummering correspondeert met tekst.

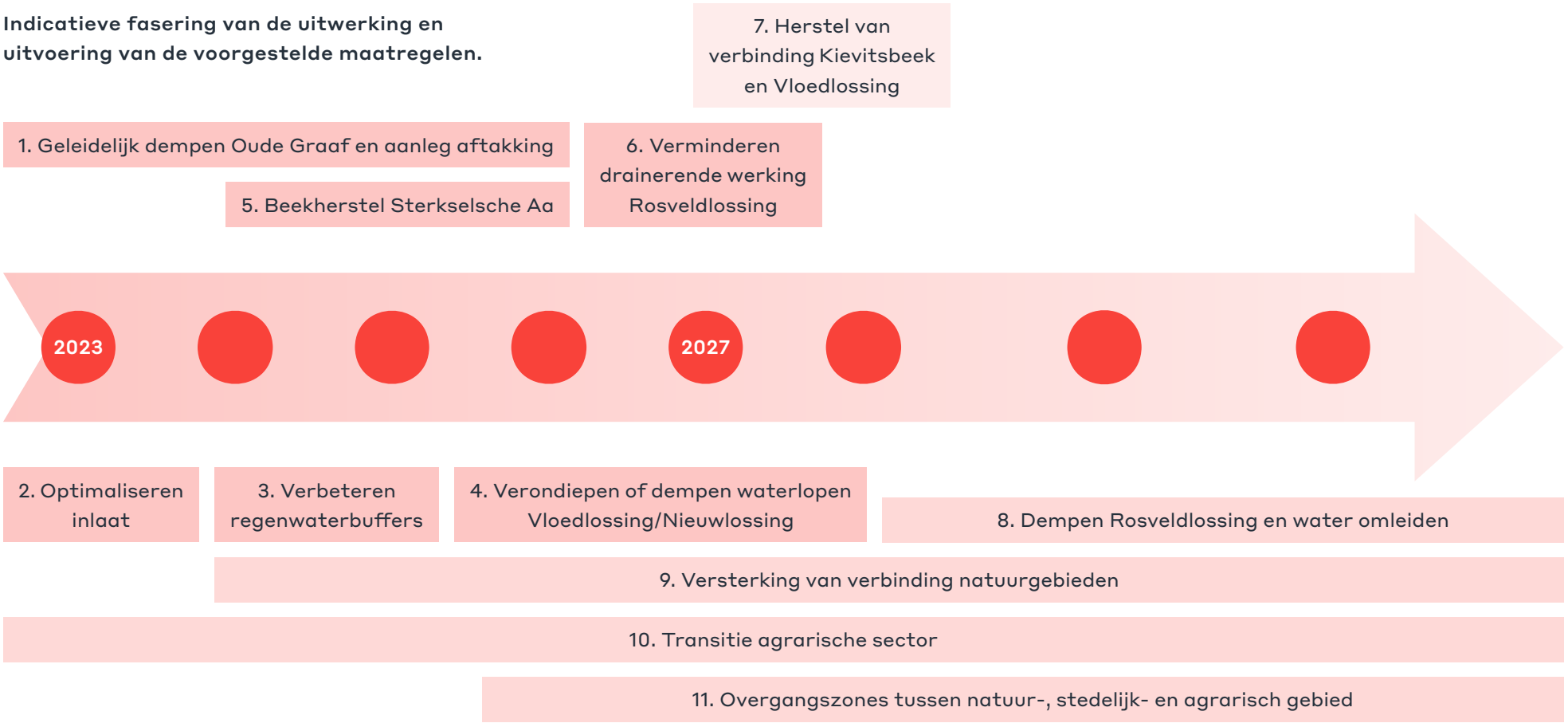

Routekaart

In dit hoofdstuk is een globale routekaart voor de ontwikkeling van de visie uitgewerkt. De fasering is toegelicht, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de korte- (vóór 2027) en (middel)lange termijn (na 2027). Eveneens is een toelichting gegeven op de uitwerking, realisatie en de 'trekkende partijen'/eigenaren van de maatregel (Figuur 10). In de daarop volgende paragraaf wordt verdere toelichting gegeven op de spiegeling van de voorgestelde maatregelen aan alle criteria. Een compleet overzicht van de spiegeling van de maatregelen aan de vastgestelde criteria is opgenomen in Bijlage C.

FIGUUR 10

Indicatieve fasering van de uitwerking en uitvoering van de voorgestelde maatregelen.

Korte termijn

Een aantal maatregelen zijn 'no regret' en bedoeld voor de korte termijn. Dit wil zeggen dat deze maatregelen ongeacht toekomstige onzekerheden bijdragen aan het beoogde systeemherstel. Hierbij zijn hydrologische effect, (mogelijk) effect op verschillende stakeholders, en handelingsperspectieven helder. Daarnaast worden maatregelen nadrukkelijk uitgevoerd vanuit de eerste schil (natuur), aangezien de doelen hier het meest eenduidig zijn, en de ingrepen hier ook het grootste effect hebben.

01 GELEIDELIJK DEMPEN OUDE GRAAF EN AANLEG AFTAKKING NAAR NEDERWEERTER RIET

Voor de Natura2000 doelstellingen is dit de meest prioritaire maatregel in het plangebied. Uitvoering van deze maatregel dient zodoende op korte termijn uitvoering te krijgen. Het geleidelijk dempen van de Oude Graaf bevordert het herstel van natuurlijke grondwatercondities op relatief korte termijn (2027). Het dempen dient gefaseerd uitvoering te krijgen, zodat bestaande planten en dieren zich kunnen verplaatsen naar benedenstrooms gelegen leefmilieus. Aangezien deze maatregel het herstel van natuurlijke kwel rond de Sterkselsche Aa bevordert, dient deze in afstemming op het beekherstel uitvoering te krijgen. Zoals eerder benoemd zijn de planstudies voor het beekherstel van de Sterkselsche Aa reeds voorzien..

Uit hydrologische studies blijkt dat verhoogde grondwaterstanden een minimaal effect (droog- en natschade) hebben op de agrarische bedrijfsvoering in de omgeving (Royal HaskoningDHV, 2021). Wel is er beperkt ruimte nodig op agrarische percelen voor de aftakking richting de Nederweerter Riet, aangezien hier nu geen noemenswaardige waterlopen liggen. Daarnaast dienen er afspraken gemaakt te worden met eigenaren van bospercelen in het Weerterbos, omdat verhoogde grondwaterstanden aldaar de bedrijfsvoering beperkt. In de afgelopen jaren heeft het Limburgs Landschap al diverse bospercelen verworven. Mocht verdere verwerving niet mogelijk zijn, dan zal met deze eigenaren gesproken moeten worden over schadeloos stellen.

02 OPTIMALISEREN INLAAT GEBIEDSVREEMD WATER VANUIT DE ZUID-WILLEMSVAART

Het aanpassen van de inlaat van water uit Zuid-Willemsvaart kan bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit en daarmee het behalen van KRW-doelstellingen voor 2027. Waterschap De Dommel en natuurorganisaties willen de inlaat van gebiedsvreemd water beperken. Echter heeft het inlaten van water een belangrijke functie om verontreinigingen vanuit landbouw te verdunnen en droogval (en daarmee gepaard gaande sterfte van het waterleven) te voorkomen. Gezien de geringe omvang van deinlaat (tientallen liters per seconde), is het effect op de waterbeschikbaarheid voor de agrarische sector naar verwachting beperkt. De maatregel is technisch eenvoudig en bijbehorende kosten zijn beperkt, maar het operationele optimum zal het waterschap nader moeten onderzoeken.

03 VERBETEREN FUNCTIONEREN REGENWATERBUFFERS IN HET WEERTERBOS

De regenwaterbuffers in het Weerterbos staan in open verbinding met de waterlopen. Het is onvoldoende bekend of de huidige afspraken tussen beide waterschappen over waterdoorvoer worden nagekomen. Door de buffers en stuwen slimmer in te richten, kunnen afvoerpieken beter worden opgevangen en vastgehouden. Daarnaast zijn er mogelijkheden om de buffers ook meer ecologisch in te richten en het water door de buffers heen te laten stromen en te zuiveren. Er is mogelijk ook een beperkt positief effect op de waterbeschikbaarheid in tijden van droge perioden. Aanpassen van de buffers is gunstig voor de waterkwaliteit en draagt bij aan een veerkrachtig en robuust watersysteem. De maatregel heeft geen invloed op agrarische bedrijfsvoering, kan op korte termijn worden uitgevoerd en de kosten zijn naar verwachting beperkt. Waterschap Limburg dient de buffers in samenspraak met Waterschap De Dommel te optimaliseren waarbij mogelijk ook bestaande afspraken over waterdoorvoer moeten worden herzien.

04 VERONDIEPEN OF DEMPEN WATERLOPEN TER HOOGTE VAN VLOEDLOSSING/NIEUWLOSSING

Het verondiepen of dempen van waterlopen ter hoogte van Vloedlossing/ Nieuwlossing gaat drainage en verdroging van het Weerterbos tegen, en draagt bij aan het herstel van grondwatercondities en ontwikkeling van een door kwel gevoed beekdal. Daarnaast kent deze maatregel een lage complexiteit, waardoor de geassocieerde kosten beperkt zijn. Uit hydrologische studies blijkt dat verhoogde grondwaterstanden een minimaal effect hebben op de agrarische bedrijfsvoering in de omgeving (Royal HaskoningDHV, 2021). Overige bospercelen dienen te worden verworven of eigenaren schadeloos gesteld. Daarnaast zal het landbouwwater dat wordt afgevoerd via de Kievitsbeek voortaan via andere watergangen worden afgevoerd.

05 BEEKHERSTEL STERKSELSCHE AA

Waterschap de Dommel heeft met de provincie Noord-Brabant afgesproken trekker te zijn van de ontwikkelingen rondom de Sterkselsche Aa en het Sterkselsch Kanaal. Het doel is om de Sterkselsche Aa meer natuur in te richten en weer te laten meanderen. Op deze manier wordt gewerkt aan realisatie van de KRW-doelstellingen. Tegelijkertijd worden gronden langs de beek ingericht als Natte Natuur Parel, zodat een robuuster natuurlijk systeem ontstaat. Deze maatregel kan op korte termijn gerealiseerd worden aangezien het ontwikkelbedrijf van de provincie Noord-Brabant (vanuit het Groenfonds) al diverse gronden heeft verworven in het kader van het Natuur Netwerk Brabant. Van de in totaal 130 hectare die nodig is, is circa de helft reeds beschikbaar en wordt over een kwart nog onderhandeld. Hierbinnen is deels zelfrealisatie door agrariërs geregeld. Deze maatregel zal daarom als (een van de eersten) worden uitgevoerd. De maatregel kent een grote afhankelijkheid van maatregel in het Weerterbos, waar de Sterkselsche Aa ontspringt.

06 VERMINDEREN DRAINERENDE WERKING ROSVELDLOSSING

Door het verminderen van de drainerende werking van de Rosveldlossing in het Weerterbos kan het natuurgebied verder vernatten. Er zijn verschillende opties aanwezig die verder moeten worden uitgezocht en afgewogen. Door klei aan te brengen kan de drainerende werking van de Rosveldlossing in het Weerterbos worden verminderd, evenals door het overkluizen van de waterloop. Wat wil zeggen dat het water door buizen loopt. Een dergelijke maatregel is echter in tegenspraak met huidig beleid vanuit Waterschap Limburg. Daarnaast is er de mogelijkheid om de Rosveldlossing ondieper te maken. De huidige verwachting is dat de Rosveldlossing door het Weerterbos nodig blijft voor piekafvoeren (mede afhankelijk van maatregel 3). Dit moet echter verder worden onderzocht, waarna ook meer duidelijk wordt ten aanzien van maatregel 8 (Dempen Rosveldlossing).

De urgentie van deze maatregel is hoog, aangezien de drainerende werking op het natuurgebied groot is. Vanuit waterkwaliteit is de urgentie afhankelijk van maatregelen in de regenwaterbuffers en vermindering van uitspoeling in de landbouw. De maatregel kan relatief beperkt zijn qua investeringen als wordt gekozen voor enkel verondiepen.

(Middel-)lange termijn

Een aantal maatregelen wordt uitgevoerd op de (middel) lange termijn. Voor deze maatregelen is bijvoorbeeld het hydrologische effect of mogelijkheid tot financiering nog niet helder, of is nader onderzoek nodig naar praktische uitvoerbaarheid. Aangezien deze maatregelen wel degelijk van belang zijn worden ze hieronder behandeld.

07 HERSTEL VAN VERBINDING TUSSEN KIEVITSBEEK EN VLOEDLOSSING

Deze maatregel herstelt de oorspronkelijke loop van de Kievitsbeek richting het westen en vergroot kwelvoeding, hetgeen waterschap De Dommel wenst. Deze maatregel is echter niet op korte termijn vereist voor het herstel van een kwel gevoede Sterkselsche Aa. Op de lange termijn heeft het echter wel een positieve bijdrage aan vergroting van de wateraanvoer. Waterschap Limburg heeft een eerste eenvoudige projectomschrijving voor het weer westwaarts laten stromen van de Kievitsbeek en ontkoppeling van de Nederweerter Hovenlossing. Met betrekking tot uitvoerbaarheid heeft deze maatregel een beperkt effect op de agrarische bedrijfsvoering, bevordert het een robuust watersysteem en vereist de uitvoering beperkte financiële middelen.

08 DEMPEN ROSVELDLOSSING EN WATER OMLEIDEN

Mocht ervoor worden gekozen om de Rosveldlossing te dempen (als vervolg op maatregel 6) dan zal het water vanuit het landbouwgebied voortaan moeten worden omgeleid. Deze maatregel voor de langere termijn omvat het omleiden van landbouwwater via het Nederweerter Riet - Rosveldlossing en de Boeketlossing – Raamlossing - Nederweerter Hovenlossing richting het landbouwgebied van waterschap Aa en Maas. Hierbij dient water eventueel gescheiden te blijven van de Kievitsbeek en Vloedlossing, die in maatregel 7 weer water richting de Sterkselsche Aa voert. Het realiseren van een omleiding draagt bij aan het behalen van de KRW-opgave, aangezien het de aanvoer van voedselrijkwater vanuit landbouwgebied richting Sterkselsch Kanaal en uiteindelijk verder benedenstrooms richting de Sterkselsche Aa vermindert. Als wordt gekozen voor deze maatregel dan dienen delen van (agrarische) percelen verworven te worden en nieuwe watergangen aangelegd. Dat betreft grote investeringen en complexere uitvoering. Daarnaast moet worden onderzocht in hoeverre een watergang noodzakelijk blijft voor afvoer van water bij extreme situaties, door het Weerterbos.

09 VERSTERKING VAN VERBINDING NATUURGEBIEDEN

Natuurgebieden binnen het plangebied worden beter met elkaar verbonden als onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). In noordelijke richting vindt dit plaats door de aanpak van het beekdal van de Sterkselsche Aa. Als resultaat van die maatregel wordt het Weerterbos uiteindelijk verbonden met de Strabrechtse Heide. Mogelijk vindt meer natuuruitbreiding plaats als onderdeel van het Natuurpact. Deze maatregel zal een langere periode bestrijken, doordat de ecologische verbindingszone (EVZ) stapsgewijs vorm zal krijgen over het gehele traject tussen beide natuurgebieden.

10 TRANSITIE AGRARISCHE SECTOR

Binnen de scope van dit project ligt de nadruk allereerst op het treffen van maatregelen in het natuurgebied, aangezien deze het grootste effect hebben op water- en natuurdoelstellingen. Transitie in agrarisch gebied is daarnaast essentieel voor realisatie van deze opgaven. De agrarische sector dient een transitie door te maken naar kringlooplandbouw in 2030. Hierbij dienen draagkracht van het bodem- en watersysteem en activiteiten binnen een gebied beter op elkaar aan te sluiten. De minister van LNV benoemt hierbij drie ontwikkelrichtingen; verduurzamen, verplaatsen of beëindigen. Bij verduurzaming en verplaatsing omvat dit bijvoorbeeld extensiveren, toevoegen van landbouwgrond of bijdragen aan koolstofvastlegging, water- en natuurbeheer. Daarnaast kan er gedacht worden aan technologische innovaties, zoals hoogwaardige mestverwerking, precisielandbouw en digitalisering. Agrariërs zullen worden meegenomen in gebiedsprocessen, om perspectief voor deze sector te borgen (Ministerie van LNV, 2022a). Provincie en ministerie zijn de belangrijkste actoren om dit proces aan te sturen en voldoende financiële ondersteuning randvoorwaardelijk.

11 OVERGANGSZONES TUSSEN NATUUR-, STEDELIJK- EN AGRARISCH GEBIED

Tussen natuurlijk- en agrarisch gebied zullen overgangszones bijdragen aan het realiseren van Natura2000 doelen. Binnen de overgangszones worden functies en gebruik afgestemd op de opgaven, waarbij gezocht wordt naar stapeling van functies (peilopzet, klimaatadaptatie, agrarisch natuurbeheer, groenblauwe dooradering, vergroten bosareaal etc.). Omvang en invulling van het overgangsgebied is afhankelijk van de te realiseren condities in het Natura2000 gebied van het Weerterbos en het type en effectiviteit van de maatregelen. Van belang is om financiële instrumenten te ontwikkelen voor groenblauwe diensten (waaronder overgangszones) die agrariërs leveren. Op deze wijze ontstaat er toekomstperspectief naar vormen van duurzame landbouw en komen (duurzame) ontwikkelingen sneller van de grond. De ontwikkeling van overgangszones is complex, waarbij situering en uitvoering tijd vergen, en agrariërs tijd nodig hebben om over te schakelen (WUR, 2022).

Binnen het plangebied worden tussen agrarisch- en stedelijk gebied eveneens overgangszones ontwikkeld. Deze overgangszones beogen om te voorzien in een klimaat robuust stedelijk gebied. Dit betekent dat infiltratie van regenwater in de bodem wordt verbeterd in het stedelijk gebied zelf en in de overgangszone. Er is meer ruimte voor recreatie, door extra ruimte voor openbaar groen en ommetjes voor omwonenden. Daarnaast is in de overgangszone ruimte voor vernieuwende klimaatadaptieve stedelijke uitbreiding. Deze maatregel is naar verwachting met name een verantwoordelijkheid van gemeenten, waarvoor nog concrete voorstellen moeten worden gemaakt. Dit betekent dat deze maatregel pas op de langere termijn vorm zal krijgen.

Conclusie & aanbevelingen

In deze visie is aan de hand van een aantal (structurerende) keuzes inzicht gegeven in de mogelijke ontwikkelrichtingen in het Weerterbos en Laarderheide. We doen daarbij verschillende suggesties voor het vervolgproces.

IN DIT HOOFDSTUK

Conclusie

Aanbevelingen vervolg

Conclusie

De herinrichtingsopgave van de Oude Graaf dient te worden beschouwd in samenhang met de ontwikkelrichting van de verschillende gebruiksfuncties in het gebied van het Weerterbos en Laarderheide, ten noorden van Weert. In lijn met het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is op basis van de thema's natuur, water en landgebruik een visie opgesteld met drie 'schillen' die aansluiten op de huidige kernkwaliteiten van het gebied. Een drietrap van natuurlijk-, landbouw-, en stedelijk gebied met verbindende overgangszones en een robuust water- en bodemsysteem geeft invulling aan de opgaven in het gebied en biedt perspectief voor de potentie van het gebied.

Met 11 maatregelen kan gefaseerd richting worden gegeven aan de ontwikkeling van de visie. Deze maatregelen zijn deels voor de korte termijn (enkele jaren) en deels voor de langere termijn. Er is ruimte om nu meteen aan de slag te gaan om plannen verder uit te werken en te detailleren. Het gaat om maatregelen waarvoor op dit moment voldoende kennis en informatie beschikbaar is. Voor andere maatregelen geldt dat deze nog meer onderzoek vergen. Bijvoorbeeld om de impact beter in beeld te krijgen, alternatieven te verkennen en gesprekken te voeren over de financiering. De gebiedsvisie biedt houvast om ook deze ontwikkelingen voor de langere termijn van een stabiele basis te voorzien.

Aanbevelingen vervolg

De volgende stappen richten zich op het concretiseren en verdiepen van de maatregelen en de uitvoering. Daarbij is het van belang om te beseffen dat sommige maatregelen grote samenhang hebben en onderlinge afhankelijkheden kennen. Er bestaat de kans dat maatregelen elkaar 'gijzelen' en er daardoor weinig vooruitgang wordt geboekt. Het is daarom van belang om ook tijdelijke maatregelen, te beschouwen en te beseffen dat niet iedere maatregel voor alle belanghebbenden optimaal zal zijn. Wij zien de volgende aanbevelingen voor het vervolgproces:

- De gebiedsvisie en routekaart uit deze rapportage dient primair bestuurlijk te worden verankerd bij Waterschap Limburg en provincie Limburg. Op die manier wordt het commitment van de verschillende stakeholders vertaald naar afspraken voor de komende periode en kan men elkaar aanspreken op de uitwerking van de maatregelen.
- Het advies is om de planuitwerking voor het geleidelijk dempen van de Oude Graaf parallel op te pakken met het uitwerken van plannen voor het herstel van de Sterkselsche Aa, waar Waterschap De Dommel in de loop van 2023 mee start. In een eerder stadium is door Waterschap Limburg aangegeven dat een gebiedsdekkende ecohydrologische analyse meer inzicht kan verschaffen voor de concrete uitvoeringswijze. Daarnaast dienen de ruimtelijke inpassing, verwerving van grond en andere praktische zaken geregeld te worden.
- Voor het optimaliseren van de inlaat vanuit de Zuid-Willemsvaart en de regenwaterbuffers dient Waterschap Limburg de gewenste aanpassingen nader te onderzoeken. Vervolgens geeft de uitkomst hiervan input aan de andere maatregelen, vanwege de afhankelijkheid die bestaat in het watersysteem.
- In de huidige gebiedsvisie is de Kievitsbeek enigszins onderbelicht gebleven. In een vervolg dient te worden uitgezocht in hoeverre het aantakken van deze waterloop gunstige effecten heeft op het natuur- en watersysteem.
- Binnen de gebiedsvisie is zeer beperk aandacht geweest voor cultuurhistorische waarden. Dit is een aspect dat bij de verdere uitwerking van maatregelen meer aandacht verdient, omdat sommige maatregelen stevig ingrijpen in het landschap.
- Een aantal maatregelen zijn nog erg abstract. Voor het realiseren van overgangsgebieden dient bijvoorbeeld nader onderzocht te worden wat de gewenste hydrologische condities en daarmee de gewenste omvang van de overgangsgebieden is om vervolgens de inpassing nader vorm te kunnen geven. Onderzoek van de provincie naar regionale waterbeschikbaarheid kan hiertoe de eerste inzichten verschaffen. Ook de bodemkwaliteit en geschiktheid voor natuur inclusieve, dan wel hoog productieve landbouw dient hierin meegenomen te worden.
- Met betrekking tot de agrarische transitie dient meer helderheid te worden verschaft in de termijn, en de minimale inspanning van agrariërs. Het gaat hierbij enerzijds om natuur inclusieve landbouw en vernatting aan de randen en anderzijds duurzame en hoogproductieve landbouw in het midden van het huidige agrarische gebied. Afhankelijk van de kwaliteit van de landbouwgronden kan worden bepaald hoe breed een overgangszone kan zijn. Zo kan er bij minder goed landbouwgronden gekozen worden voor een bredere bufferzone met minder vergaande vernatting en vice versa.
- Het is belangrijk om te benadrukken dat voor het opstellen van deze gebiedsvisie enkel is gesproken met overheidspartijen en belangenorganisaties. Er is nog niet gesproken met eigenaren en bewoners in het gebied. In de vervolgstappen worden ideeën concreter. Dat is ook het moment om met belanghebbenden in gesprek te gaan. Het gaat hierbij met name om agrariërs en de eigenaren van verschillende bospercelen. Ook wanneer de gebiedsvisie aan een bredere publiek bekend gemaakt wordt, dient het conceptuele karakter benadrukt te worden.

Bibliografie

Akkerbouwbedrijf. (2021, 21 september). *In gesprek over de mogelijkheden van natuurinclusieve landbouw.* www.akkerbouwbedrijf.nl/duurzaamheid/kringlooplandbouw/in-gesprek-over-de-mogelijkheden-van-natuurinclusieve-landbouw/

ARK. (2005). Weerterbos, Waterbos.

Boogaard, F. (2020, 15 juli). 'Een wadi kun je eigenlijk overal aanleggen'. Klimaatadaptatie. https://klimaatadaptatienederland.nl/actueel/actueel/interviews/wadi/

Interprovinciaal Overleg (IPO). (2022). Natuurnetwerk Nederland (ehs). Atlas Leefomgeving. https://www.atlasleefomgeving.nl/natuurnetwerk-nederland-ehs

L1mburg. (z.d.). *Natuurlijk Limburg naar het Weerterbos.* L1. https://l1.nl/natuurlijk-limburg-naar-het-weerterbos-123591

Ministerie van Economische Zaken. (2013). Tweede nota duurzame gewasbescherming periode 2013 tot 2023.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). (2022a). Onontkoombare transitie naar een vitaal landelijk gebied. Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). (2019). Visie Gewasbescherming 2030.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). (2022b). Ontwerp-wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV. (2022c). Ontwikkeldocument Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Provincie Limburg. (2021a). Hoofdrapport Natura 2000-plan 2021-2027 Weerter- en Budelerbergen & Ringselven (138).

Provincie Noord-Brabant. (2021). Regionaal water- en bodem programma Provincie Noord-Brabant 2022-2027.

Royal HaskoningDHV. (2021). Hydrologische effectstudie Natura2000 maatregelen Weerterbos.

STOWA. (2018). Handboek beken en erfgoed.

Staatsbosbeheer. (z.d.). Wandelroute Schuitwater - Noord-Limburg. https://www.staatsbosbeheer.nl/uit-in-de-natuur/wandelroute-schuitwater-moerasbos

WUR. (2022a). De Oude Graaf: a new perspective. Rapport van vier Master studenten van de WUR.

WUR. (2022b). Verkenning van provinciale beleid voor overgangszones die grenzen aan natuur.

WUR. (2023). Scenariostudie naar doelen en doelrealisatie in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Waterschap Limburg. (2017). Beleidsregels van het algemeen bestuur van het Waterschap.

Waterschap Limburg. (2021). Provinciaal Waterprogramma 2022-2027.

Bijlagen

IN DIT HOOFDSTUK

Bijlage A: *werkwijze totstandkoming gebiedsvisie*

Bijlage B: *doelen en belangen kaarten*

Bijlage C: *afwegingskader*

Bijlage A: *werkwijze totstandkoming gebiedsvisie*

Stap 1 Start van project (13 mei 2022)

Stap 2 Brainstormsessie (9 september 2022)

Stap 3 Werksessie (13 janurari 2023)

Stap 4 (Concept) gebiedsvisie (5 april 2023)

Stap 5 Definitieve gebiedsvisie (1 mei 2023)

Het plangebied kent een veelheid aan waterhuishoudkundige belangen waardoor de te nemen maatregelen en de volgorde niet eenduidig zijn. De werkwijze en het proces om te komen tot een dekkende gebiedsvisie is hieronder beschreven. Tot slot is enige achtergrondinformatie gegeven over het ontstaan en de huidige verschijningsvorm van het gebied.

STAP 01
START VAN HET PROJECT

In de beginfase is allereerst met de projectgroep een beeld gevormd van het gebied, de stakeholders en projectdoelen (zie ook figuur 11). Hierbij hebben een viertal studenten (WUR, 2022a) een eerste toekomstvisie opgesteld. Door uit te zoomen en de verschillende functies en opgaven in het gehele stroomgebied te beschouwen, is inzicht verschaft in mogelijke samenhang van kaders en ontwikkelingen.

STAP 02
BRAINSTORMSESSIE: IN BEELD BRENGEN HUIDIGE SITUATIE

Vervolgens is er middels een eerste brainstormsessie op 9 september gebieds- en systeemkennis opgehaald bij de verschillende stakeholders. Op deze wijze zijn de opgaven in het gebied vastgesteld en zijn de verschillende (ruimtelijke) claims zichtbaar gemaakt. Betrokken stakeholders zijn; Provincie Limburg, Waterschap Limburg, Waterschap de Dommel, gemeente Weert, gemeente Nederweert, Natuurmonumenten, Limburgs Landschap, Bosgroep Zuid en LLTB. Opgehaalde kennis vanuit stakeholders, aangeleverde documenten en interne informatiedeling is gebundeld in een systeemanalyse. Hierbij is de huidige situatie helder in kaart gebracht door middel van een gebiedsbeschrijving en analyse van het oppervlakte- en grondwatersysteem.

STAP 03
WERKSESSIE: IN BEELD BRENGEN DOELEN EN BELANGEN

Aan de hand van de systeemanalyse is de werking van het grond- en oppervlaktewatersysteem in relatie tot bijvoorbeeld ecologie, landbouw en het stedelijk gebied verder uitgediept. Gedurende een interne bijeenkomsten (met Waterschap Limburg en de provincie Limburg) is deze analyse verder aangescherpt en zijn drie doelen en belangenkaarten gevormd (zie Bijlage B). Deze doelen en belangenkaarten behandelen de thema's natuur, water, en landgebruik, in lijn met de centrale thema's in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Op deze wijze is vanuit verschillende perspectieven naar het gebied gekeken, om zo draagvlak voor elkaars belangen te bewerkstelligen. In de werksessie op 13 januari zijn de doelen en belangen geverifieerd met de stakeholders en zijn de eerste bouwstenen voor een gebiedsvisie en mogelijke maatregelen gelegd. Tevens zijn er een aantal maatregelen 'vastgeklikt'. Dit betekent dat er onder de betrokkenen overeenstemming heerst over het uitvoeren van een maatregel, zoals bijvoorbeeld het geleidelijk dempen van de Oude Graaf.

STAP 04
(CONCEPT) GEBIEDSVISIE

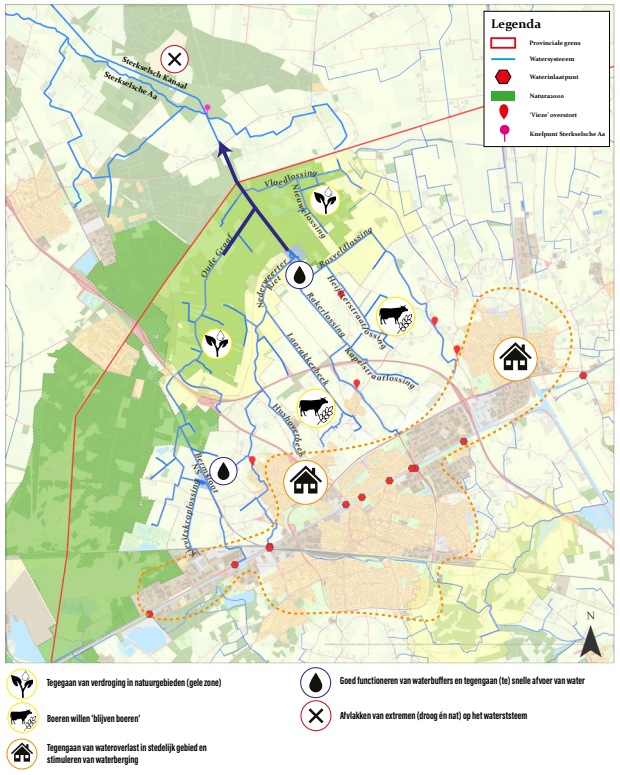
Vervolgens is aan de hand van leidende doelen en belangen toegewerkt naar een gebiedsvisie. Deze visie geeft een gewenst toekomstbeeld weer van het plangebied. Voorgestelde maatregelen zijn vervolgens gespiegeld aan een aantal procesmatige criteria (zie Bijlage C), waaruit een routekaart voortkomt. De (concept) gebiedsvisie en routekaart zijn op 5 april voorgelegd aan de stakeholders.

STAP 05
OPLEVERING DEFINITIEVE VISIE

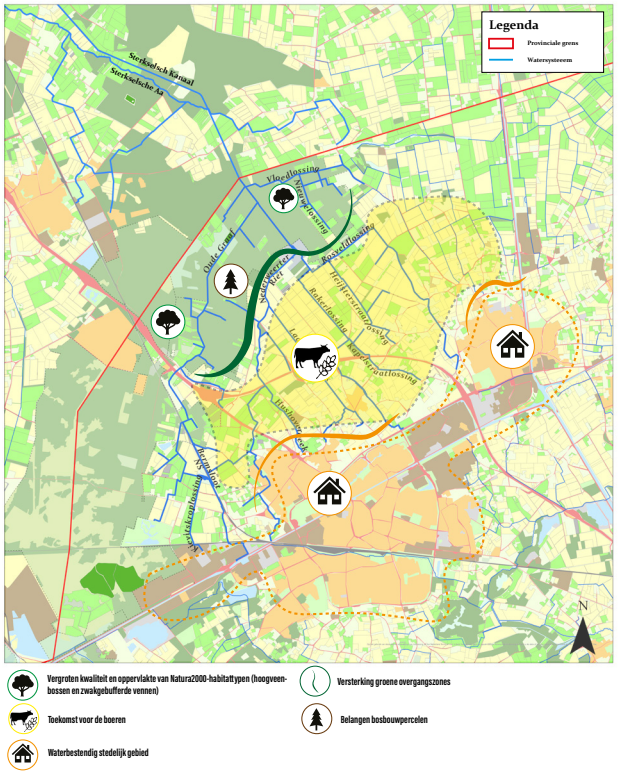
De gebiedsvisie is naar aanleiding van de bijeenkomst op 5 april aangevuld en verfijnd. De visie is op 1 mei in tekst en kaart opgeleverd.

Bijlage B: *doelen en belangen kaarten*

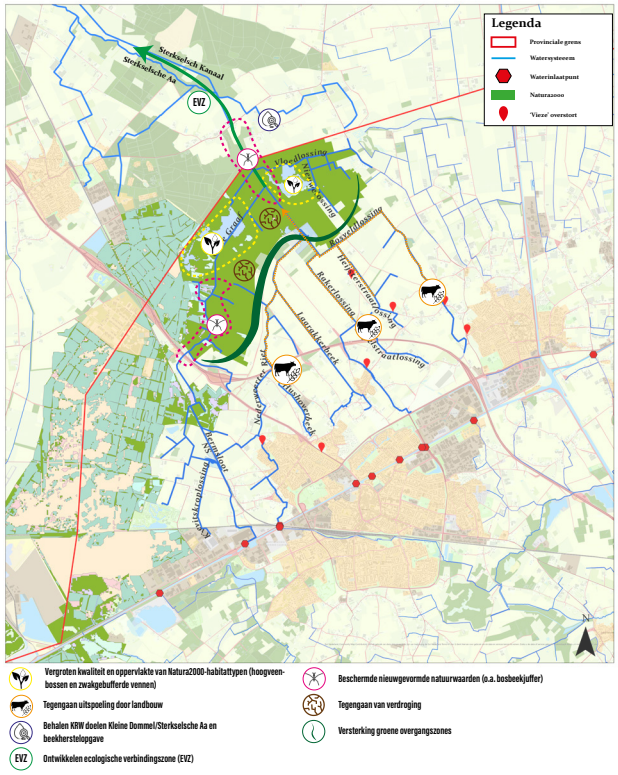
Doelen en belangenkaart Klimaat

Doelen en belangenkaart Landgebruik

Doelen en belangenkaart Natuur

Bijlage C: *afwegingskader*

MAATREGEL	DRAAGVLAK	URGENTIE	SYNERGIE	FINANCIERING	ROBUUSTE NATUUR	AGRARISCH	KLIMAAT-ADAPTATIE
01	**++**	**++**	**+**	**++**	**++**	**++**	**++**
Geleidelijk dempen Oude Graaf en aanleg aftakking Nederweerter Riet	Natuurbeheerorganisaties en provincie vinden dit een belangrijke maatregel, waterschap bereid maatregel uit te voeren.	Bevordert herstel natuurlijke grondwatercondities Natura2000 op relatief korte termijn (2027).	Maatregel draagt bij aan herstel van systeem en natuurlijke kwel (wens Waterschap De Dommel).	Beperkte complexiteit maatregel zorgt voor lage kosten. Voor aftakking dienen delen van agrarische percelen aangekocht te worden.	Verkleint doelgat habitattypen significant. Gefaseerde uitvoering noodzakelijk (t.b.v. bestaande natuurwaarden).	Maatregel heeft minimale impact op droogte- en natschade agrarische sector.	Maatregel bevordert robuuste systeemwerking, met name in droge perioden.
02	**++**	**++**	**+**	**++**	**+**	**0**	**0**
Optimaliseren inlaat gebiedsvreemd water vanuit Zuid-Willemsvaart	Waterschap De Dommel en natuurorganisaties willen de inlaat van gebiedsvreemd water beperken.	Waterkwaliteit dient aan KRW richtlijnen te voldoen op relatief korte termijn (2027).	Verbetering van waterkwaliteit bevordert herstel Sterkselsche Aa. Maatregel uitvoeren na (deels) herstellen grond-watersysteem.	Onderzoek naar juiste hoeveelheid water is relatief eenvoudig. Ingreep kost geen financiële middelen.	Bevordert waterkwaliteit en ontwikkeling van robuuste natuur. Doorspoeling blijft nodig in droge perioden tegen droogval van de watergangen.	De aanvoer van water vanuit het kanaal is met enkele tientallen liters per seconde beperkt en nauwelijks van invloed op de landbouw.	Maatregel heeft beperk relatie tot klimaatadaptatie.
03	**++**	**+**	**+**	**++**	**+**	**0**	**+**
Verbeteren van regenwater-buffers in het Weerterbos	Waterschap Limburg lijkt bereid buffers te optimaliseren in samenspraak met Waterschap De Dommel.	Optimaliseren buffers positief voor instandhoudings-doelstellingen Natura2000 gebied.	Beperkt positief effect op waterkwaliteit en -kwantiteit benedenstrooms.	Kosten voor optimaliseren van buffers relatief laag.	Bevorderd vasthouden water en ontwikkeling (grondwaterafhankelijke) natuur.	Maatregel heeft geen invloed op agrarsische bedrijfsvoering.	Verbeterde werking van waterbuffers maakt landschap beter bestendigd tegen extremen.

MAATREGEL	DRAAGVLAK	URGENTIE	SYNERGIE	FINANCIERING	ROBUUSTE NATUUR	AGRARISCH	KLIMAAT-ADAPTATIE
04	**+**	**++**	**++**	**++**	**+**	**0**	**0**
Verondiepen of dempen waterlopen Vloedlossing/ Nieuwlossing	Natuurbeheerorganisaties en provincie vinden dit een belangrijke maatregel. Voor Waterschap Limburg nog verschillende vragen.	Maatregel gaat drainage in Weerterbos tegen.	Maatregel versterkt natuurlijke kwel en draagt zodoende bij aan herstel beekdal Sterkselsche Aa. Grote samenhang met dempen Oude Graaf.	Lage complexiteit maatregel zorgt voor beperkte kosten. Alle maatregelen binnen natuurgebied.	Maatregel gaat drainage van Weerterbos tegen en bevordert daarmee ontwikkeling van robuuste natuur	Maatregel heeft beperkt effect op de agrarische bedrijfsvoering in het gebied	Maatregel heeft beperkt relatie tot klimaatadaptatie.
05	**++**	**++**	**++**	**++**	**++**	**-**	**+**
Beekherstel Sterkselsche Aa	Waterschap De Dommel heeft afspraken gemaakt met provincie Noord-Brabant over herinrichting Sterkselsche Aa.	Draagt bij aan morfologische eisen natuurbeek KRW, die op relatief korte termijn behaalt dient te worden (2027).	In samenhang met maatregelen in Weerterbos, verbeterd verbinding van natuurgebieden.	Geld beschikbaar vanuit NNB, 47% van de gronden reeds beschikbaar en onderhandeling over 23% gaande.	Draagt sterk bij aan realisatie natuurwaarden in beek. Bestaande natuurwaarden verplaatsen naar hersteld beekdal.	Agrariërs Noord-Brabant moeten extensiveren, aanpassen of elders voortzetten. Agrariers Limburg ondervinden weinig impact.	Maatregel bevordert het ontwikkelen van een robuust watersysteem.
06	**+**	**++**	**++**	**++**	**+**	**+**	**+**
Verminderen drainerende werking Rosveldlossing	Zoals voor dempen Oude Graaf steun vanuit natuurorganisaties en provincie. Ingrijpendere maatregel, haken en ogen voor Waterschap Limburg.	Maatregel draagt bij aan het behalen van KRW-richtlijnen en is relatief eenvoudig.	Verbetert waterkwaliteit Sterkselsche Aa. Volgt op maatregelen 1 en 4.	Verondiepen Rosveldlossing beperkt qua kosten en qua complexiteit.	Gunstig voor natuur door vermindering drainerende werking in het Weerterbos.	Effect naar verwachting beperkt buiten het natuurgebied.	Sponswerking van het Weerterbos wordt verder vergroot.
07	**+**	**0**	**++**	**++**	**++**	**0**	**0**
Herstel van verbinding tussen Kievitsbeek en Vloedlossing	Herstelt oorspronkelijke loop Kievitsbeek en vergroot kwelvoeding, voorkeur Waterschap De Dommel.	Maatregel niet op korte termijn noodzakelijk voor herstel van kwelgevoed beekdal.	Draagt op lange termijn bij aan het herstel van een kwelgevoed beekdal van de Sterkselsche Aa.	Beperkte kosten doordat oorsponkelijk loop beekdal gevolgd kan worden.	Maatregel draagt sterk bij aan versterking van natuurwaarden rondom beekdal.	Maatregel heeft beperkt effect op de agrarische bedrijfsvoering.	Maatregel bevordert robuuste systeemwerking, met name in droge perioden.

MAATREGEL	DRAAGVLAK	URGENTIE	SYNERGIE	FINANCIERING	ROBUUSTE NATUUR	AGRARISCH	KLIMAAT-ADAPTATIE
08	**+**	**+**	**++**	**-**	**++**	**0**	**+**
Dempen Rosveldlossing en water omleiden	Zoals voor dempen Oude Graaf steun vanuit natuurorganisaties en provincie. Ingrijpendere maatregel, haken en ogen voor Waterschap Limburg.	Maatregel draagt op de langere termijn bij aan verbeteren van de waterkwaliteit Sterkselsche Aa.	Verbetert waterkwaliteit Sterkselsche Aa. Omleiding dient gescheiden te blijven van Kievitsbeek en Vloedlossing.	Omleiden van water via bredere en deels nieuwe watergangen is complex en vraagt flinke investeringen.	Gunstig voor natuur door scheiding van voedselrijk landbouwwater.	Verwerving land voor aanleg bredere en nieuwe watergangen. De effecten van landbouw op natuur dalen.	Sponswerking van het Weerterbos wordt verder vergroot.
09	**++**	**+**	**+**	**+**	**++**	**-**	**+**
Versterking van verbinding natuurgebieden	Waterschap De Dommel werkt al aan ecologisce verbindingszone Sterkselsche Aa.	Draagt bij aan tijdige realisatie van NNN.	Kan gecombineerd worden met herstel van een kwelgevoed beekdal (Sterkselsche Aa).	Geld beschikbaar voor project, 47% reeds beschikbaar en onderhandeling over nog eens 23%.	Draagt bij aan realisatie van robuuste aaneengesloten natuur.	Agrariërs moeten bedrijf extensiveren, aanpassen of elders voortzetten.	Beekdal natuurlijker inrichten draagt bij aan buffering van water.
10	**++**	**0**	**++**	**-**	**++**	**0**	**++**
Transitie agrarische sector	De landbouwsector is in transitie. Draagvlak valt of staat bij begeleiding en impact.	Nadruk ligt op het treffen van maatregelen in Weerterbos, niet op de transitie in agrarisch gebied.	Transitie in agrarisch gebied draagt bij aan opgaven rond natuur (zowel waterkwaliteit als - kwantiteit).	Transitie agrarishce sector drukt op bedrijfsvoering. Verdienmodel alternatieve vormen nog onduidelijk.	Extensivering van landbouw verlaagt de druk op de natuur.	Transitie verlaagt productie en inkomsten, noodzakelijk vanwege maatschappelijke ontwikkelingen.	Transitie maakt beter vasthouden van water mogelijk en zorgt daarmee voor een robuuster systeem.
11	**++**	**+**	**++**	**-**	**++**	**-**	**+**
Overgangszones tussen natuur-, stedelijk- en agrarisch gebied	Overgangszones creëren robuustere systemen, doel van Rijk en provincie.	Positief effect op waterkwaliteit en draagt bij aan behalen Natura200 en KRW richtlijnen (2027).	Mogelijkheid voor verbindingen tussen natuurgebieden en gunstig voor verhoging van grondwaterstand Weerterbos.	Consequenties voor landeigenaren. Financier voor landbouw/stedelijke overgangszone onduidelijk.	Overgangszones verminderd externe invloed op natuurgebied, zonder natuurgebied zelf te vergroten.	Agrariërs moeten bedrijf extensiveren, aanpassen of elders voortzetten.	Extra buffer mogelijkheden zorgt voor een robuuster watersysteem.